КХОАНА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ХУЛ

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШОАТТА, 15 июнь, 1974 шу. • № 72 (5363). • Мах 2 кап.

ДЕРРИГА А ХАЛКЪА ИРАЗА, СОВЕТСКИ САГА ДУХЬА

ХАРЖАРХОЙ нов. Л. И. БРЕЖНЕВЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Къахьегама сийлен коталонаш, экономикен культурен дегIайоалаеча керда толамаш даьха накъабенаб вай мохк СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш деча денна. Болхлой классо, колхозни ахархоша, интеллигенце, дерригача советски халкъо чIоагIа къоабалъяь шоай дIахо де лезача гIулакхий программа сантIайщар КПСС Центральни Комитето берригача харжархошка, СССР гражданашка даь Кхайкарал. Парте Кхайкарало Iалаьмате чIоагIа айдир наьха политически къахьегамен хьинар, кхы а шерагIа йоаржайир нислагIча пятилетка заданеш, вай мехка коммунизм хьалъяра планаш кхоачащъяра тIехьа дерригача халкъо лелаю социалистически яхь.

Чакхъяьннача хоржамашта хьалхарча собранеша кердача низаца хьагойтар партен халкъен цхьоагIо йохаргIйоацаш хилар, цIаьхка а цIаьхка а хьахьекхар советски наха массава раьза волаши дег тIара къоабалъеши Коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Политбюро хьаькъалера вурен арахьарен политика хьаллоашилга.

14 июне Москве съездий Кремлевски Двореце Союза Совете хоржамаш дара йолча Бауманска хоржамий округа харжархой хоржамашта хьалхара собрани хилар. Из хетаяьр СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваьча Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретараца Леонид Ильич Брежневца вIашагIкхетара.

Собране доакъашхоша чIоагIа тIоараш тохаш гIаэз новкъостий Л. И. Брежнев. Ю. В. Андропов, А. А Гречко. В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше. Н. В. Подгорный. Д. С. Полянский, М. А. Суслов. А. Н Шелепин. П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев. Д. Ф. Устинов. В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев. Царца президиуме ба Москвера а, столица Бауманскии Сокольническии районий а производстве хьалха латтараш, партийни, советски, общественни организацей викалаш.

Хоржамашта хьалхара собрани хьайийллар КПСС Бауманскии райкома хьалхарча секретара В. Н. Макеева.

Цо аьлар, тахан столица Бауманскии Сокольническии районий къахьегамхошта, берригача москвичашта ираз долаши дог тохадолийтвши ди денад. Вай вIашагIкхет СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидатаца КПСС ЦК Генеральни секретараца Леонид Ильич Брежневца.

Депутатех халкъа хьашташта тIехьа латташ бола полномочни, сий дола викалаш лоархI советски наха, аьнна белгалдаьккхар оратора. Цу духьа паччахьалкхен Iаьдала органашка цар хорж хьинар ца кхолеш къахьегарца, беркате общественни болх барца, дерригача шоай вахарца боарам боашаш вай Даьхен. советски халкъа. коммунистически идеалашта тешаме хилар, уж кхоачашъяра цахалдаш къовсам лоаттабе кийча хилар хьахьекхача дикагIчарна юкъе толашагIбараш. Москвичаша, дерригача советски халкъо а санна, СССР Лакхехьарча Совете депутаталла харжа шоай кандидаталла оттаве эгара хьалха цIи яьккхар КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева.

Къахьегамхоша, шоаш мехка Советски Iаьдала лакхехьарча органа депутаталла харжа кандидаташ оттабеш чIоагIа дегаш гIоздаьнна а болаш. цIераш яьхар КПСС ЦК Политбюро членийи, членалла кандидатийи, КПСС ЦК секретарий. Депутаталла харжа оттабеча кандидаталла иштта цIераш яьхай болхлой класса. колхозни ахархой, советски интеллигенце дикагIболча викалий. Советски Эскарен Флотен тIемахой.

Берригача харжархой цIерагIа оратора дег гIара баркал аьлар Л. И. Брежневна Бауманскии хоржамий округе гIолла мехка лакхерча законодательни органа депутаталла ше харжийта из раьза хиларах.

Вайна дика вовз. йоахар дIахо оратора. Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь Леонид Ильич Брежнев Коммунистически партен Советски паччахьалкхени, дунен халкъашта юкъерча коммунистически а болхлой а болама гIорваьнна деятель хиларах гарра. Iалаьмате доккха дакъа лаьцад цо коммунизм толаме хьалъеш боаллача вай мехка карагIдувлача толамашка.

Л. И. Брежнев белгалвоал советски общество исторически дегIаахара лелам хьалххагIе а бIарагго, партенеи халкъаи хьалхашка латта политически, экономически, социальни проблемаш къоастаярца бокъонца Iилман никъ лелабе. керттера дешаш белгалдаха, къоастаянза йисача проблемашта уйла тIаерзае. хьалхашка латта декхараш кхочашдара дикагIйола средстваш лаха харца. Цун докладашка, къамаьлашка, статьяшка вIашагIтох коммунизм хьалъяра кулгалдеш Iоаяь опыти мехка арахьара политикеи, вIаштIехьдоах Iилман коммунизма дешаш. вIашагIтох дегIаенача социалистически общества хьалашка беча организационно - партийни идеологически балха практика. Уж хIамаш — марксистско - ленински теори творчески дегIайоалаяра образец.

ТIа-тIа чоалханегIа, коммунизм хьалъяра кердача этапо маяххара дола декхараш уттта а ду, къеста а ду вай парте, цун Центральни Комитето. новкъост Л. И. Брежнев керте латтача Политбюрос. Из хьахьокхаш дола къаьгга масал дар КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленуме Л. И. Брежнева даь къамаьл. Л. И. Брежнева кийчъяь парте экономически политика лоархIамегIара проблемаш коммунизм хьалъяра теоренеи практиканеи юкъе лаьца доккха дакъа да.

Коммунизм хьалъяра декхараш толаме дегIаккхувларо новкъостал ду, белгалдаьккхар В. Н. Макеева, партена юкъеи мехкеи оттадаьча сатийнача. корта болаш долча хьало. кадраш лоархIаш а цунца цхьана царгара доагIар дизза хьадехаш а долча гIулакхаша. Цу дерригача хIамаех балха тIа ленински стиль лелаяр оал вай. ХIьта эггара хьалха из стиль хиларца белгалдоалаш да Леонид Ильич Брежнева цийи массе оагIорахьара, хьинаре гIулакхаш.

Нахаца айхха вувзаенна, цар опытахи знанеехи ког гIортолга еш, нах вIашагIтоха бокккха кхетам болаш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара цар низаш тIадерзаде ховш, доагIар дизза дIададеха вола кулгалхо, йоакхо еш хьехам телар, терко йолаш, наха фу эш ховш вола саг —иштта хиларах вовз вай партеца, вай халкъа новкъост Брежнев.

Л. И. Брежнева авторитет Iалаьмате йоккха я дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи боламе, вежарашха долча социалистически мехкий содружестве, белгалдаьккхар оратора. Коммунистически болхлойи партей вIашагIкхийттачен цар совещанешкен цо деча къамаьлаша, шуи теоретически практически гIулакхаша къаьстта лоархIаме дакъа лоац дунен коммунистически болам кхотабар духьа, социалистически содружество - дIахо чIоагIъяр духьа лоаттабеча къовсаме.

Дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка тешама а вIаши лархIара а хьалаш оттадара гIулакха боккхача лоархIаме да КПСС Центральни Комитето, ЦК Политбюрос, новкъоста Л. И. Брежнева ше а, парте XXIV съездо чIоагIъяь машара Программа, машарен халкъий доттагIален ленински политика чакхъяккхара тIадохийта хьаькъал, хьинар, денал.

16 июне массаболча харжархоша дог раьза долаш Леонид Ильич Брежневна, коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташта тIехьа кхаж тоссаргхиларах, йохаргIйоаца цхьоагIо цу дийнахьа советски наха цIаьхкхазза хьахьокхаргхиларах, хьамсарча партенеи Советски правительстванеи гонахьа кхы а айхагIа кхоталургхиларах тешам бенна дийцар оратора.

Бауманскии хоржама округерча берригача харжархой цIерагIа, берригача москвичий цIерагIа В. Н. Макеева ловца баьккхар Л. И. Брежневна парте Центральни Комитета Генеральни секретарь волаш дIахо а беркате болх бар ловш, могашал йолаш, коммунизм хьалъяра халкъий ираз, машар духьа къовсам лоаттабара дIахо йодача хана социалистически сотрудничество, дунен коммунистически болхлойи болам чIоагIбара декхараш кхоачашдеча кхы а керда доккхий толамаш дахар ловш.

Доверенни волча АТЭ-2 яхача завода болхлочо коммунистически къахьегама ударника А. Н. Афанасьева гулбеннарашта дийцар Леонид Ильич Брежнева партийни, паччахьалкхен, общественни балхах.

Коммунистически партен Советски паччахьалкхени, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама гIорваьнна деятель волча Л. И. Брежнева КПСС ЦК Генеральни секретарь волаш хьахьекхаш ше пхийтта миллион гаргга саг юкъе волча, ленински Центральни Комитета гонахьа кхотаеннача коммунистий парте талантливи кулгалхо хилар.

Л. И. Брежнева геттара боккха болх бу коммунизм хьалъяра Iалаьмате йоккхий планаш кхоачашъеш, парте чурча а арахьарча а политика ленински курс оттаеши из кхоачашъеши. Партена хьалхашка, халкъа хьалхашка чIоагIа бехктокхаме хилара хьокхам тел цо. Из белгала ва гIорваьннача организатора талант йолаш хиларца, вай общество дегIаахара проблемаш кIоаргга Iилма наькъаца къоастаеш хиларца, советски наьха вахар довзаш. партийни принципиальность йолаш а доагIар дIадехаш а хиларца, хадданза халкъа йоакхо еш хиларца.

Вай чIоагIа тешаш да кхоачарча денах, аьлар А. Н. Афанасьева. Вайна гу вай парте, КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте латтача цун ЦК, Политбюрос Советски паччахьалкхен экономикен культурен дIахо а дегIаахара овлангара дешаш майрра а творчески а къестадеш хилар.

А. Н. Афанасьева Бауманскии хоржамий округа беррига харжархой тIахьийхар 16 июне хулача хоржамашка СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваьча воагIаш волча кандидата Леонид Ильич Брежневна тIехьа кхаж тассара.

Воай кандидата новкъоста Л. И. Брежневна тIехьа, коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташта тIехьа кхаж тоссаш вай кхаж тоссаргба воай дукхаезача Коммунистически парте ленински политикана тIехьа, КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа.

Цул тIехьагIа къамаьлаш дир Баумана цIерагIча МВТУ ректора Социалистически Къахьегама Турпала СССР Iилмай Академе член - корреспондента Г. А. Николаева. «Большевичка» яхача производственни объединене швеяс В. С. Грилневас, Главмосстроя «Мосэлектромонтаж-2» треста комсомольций - кагирхой бригада бригадира. ВЛКСМ XVII-ча съезда делегата Н. Н. Селезнева, Сокольнически района № 366 йолча школа директора, эрсий меттеи литературан хьехархочо Т. П. Зайцевас.

Цар дийцар СССР Лакхехьара Совет хоржаш советски халкъ Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета доазув доацаш мутIахьа долга цIаьхка а къаьгга дIахьокхаргхиларах. Бауманскии хоржамий округа берригача харжархоша 16 июне цхьа барт а болаш ханои вахаро шеи чIоагIа хилар хьахьекхача коммунистийи парте боацарийи блока кандидаташта тIехьа кхаж тоссаргхиларах чIоагIа тешаш дийцар къамаьлаш даьраша.

Къамаьл де дош лу новкъоста Л И. Брежневна. Собране дакъалоацараша хьал а гIайтте, чIоагIа, дIаьхдаь тIоараш тохарца тIаэц из.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА даь къамаьл

Деза новкъостий!

Деза москвичаш!

Хоржамашта хьалхара кампани чакхйоалаш латт. Миллионаш бола харжархой вIашагIбеттабеннаб шоай кандидаташца, наха дика хетараши йоакхо ерашн дийцад царца. Партен халкъеи айхха цхьоагIо хилар, вай общества еррига ча классийи социальни группайи, вай сийлахь - боккхача мехка дахача дерригача къамийи народностийи цхьоагIо хилар боккхача низаца хьахьокхилга а хинна дIаэттар уж вIашагIкхетараш. Цо дог уратталу, новкъостий, цо дог тешаду коммунизм хьалъяра белгалъяьча рубежашка болача наькъа тIа керда коталонаш йоахаргхиларах.

Мукъаба сона са кандидатура Советски Союза Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаярах цIенача дег тIара шоашта, столица Бауманскии Сокольническии районашкарча берригача къахьегамхошта а, баркал ала

ХIанз тхъаь пхиъ шу гаргга ха яьннай къахьегамхой хьашташ мехка паччахьалкхен Iаьдала лакхерча органе хьаллоацилга сох тийша сона дIадилда. ХIьта хIанз вай кхеташ санна хоржамашта хьалха вIашагIкхийттача хIанз ворхIазлагIа къамаьл ду аз.

Гуччахьа аргда аз, цунца дIаIама, хоржамашта хьалха хьа тохаденна дог теде вIаштIехьдари доацаш хилар. Из нийслу хьона бехктокхам хеташ хиларах тешам балар. сий дар бахьан долаш доккха, дег тIара баркал оалаш хиларах.

Са цIерагIа Iимерза дешаш кIезига аьннадац укказа. Хьадувла, уж дешаш эггара хьалха со хьалкхеваьчен сона кхетам бенначен 45 шу хьалха со юкъевахача Коммунистически партех аьннарг лоархIаргда вай. Уж дешаш, ленински наькъаца мохк коммунизмага бугача Центральни Комитетах аьннарг лоархIаргда вай.

Гаьнна хьалхагIа денэ хьайоагIачен дикачен традицегIа корта болаш хул вайцига хоржамашта хьалхара уж вIашагIкхетараш. Из да харжархой наказаш кхоачашдара хьакъехьа, хоржамашка йодача парте лаьцача политически платформа чулоацама хьакъехьа массаза а деш дола цIенхаштта къамаьл.

Аккхарел хьалхагIа дIадаха хоржамаш хулаш, Советски халкъага кхайкарал деш. КПСС Центральни Комитето белгалдоаккхар, парте дIахо коммунизма коталонаш яхар духьа, дунен тIа машар хилийтар духьа, хIара советски дезала вахар тоадари хIара советски сага ираз хилийтари духьа вай Даьхен низ чIоагIбара къовсам лоаттабергхилар.

Бакъдар да, новкъостий, долла хIама сага духьа, халкъа духьа деш хилар. КIеззига мэра доаца цу цхьалхача дешаех доалл коммунистий парте гIулакхий кIоаргагIа дола маIани лерхIари.

Из сийлахь - доккха лерхIар кхоачашдар духьа К. Марксеи Ф. Энгельсеи лардаш ехкай Iилман коммунизманен Iазапа массе а формах саг мукъавакха безача низ болча политически боламан. Из сийлахьдоккха лерхIар кхоачашдар духьа В. И. Ленина хьаьяй большевикий парти, хIьта цун кулгалца Россе пролетариато коталонца социалистически революци чакх а яьккхай.

Цу хана хиннача еррига торонех Советски Iаьдал даьначa хьалхарча денношке а дена пайда эца гIийртай парти. паччахьалкхе къахьегача сага хьал тоадар духьа. Цхьабакъда хала дар вай мехка социализм хьалъеш. ЙIаьххача хана къовсам лоаттабир вай кIал ца дисар духьа. дийна дисар духьа. Вай дийзар бIаьш шерашка тIехьадисар дIадаккха, йоккха индустри хьае, миллионаш болча наха йоазув - дешар Iомаде, специалистий кадраш вIаштIехьъяха. Вай дийзар эггара халагIа бола тIом ла а йохаяь эзараш городаши юрташи, заводаш а фабрикаш а юха хьалъе а.

ЧIоаггIа лархIа боагIаш ба керттердар — социализм — карара ца далийтари чIоагIдари духьа хьалхарча мугIарашка лаьттача а дукхха хIамаш шоашта эшадаьча а коммунистийи парте боацарийи, болхлой а ахархой а, берригача кхы мел барий а къахьегами сабари, денал а энтузиазм а. Уж шераш легенда а хинна дIаэтта дукха ха я. Цхьабакъда уж дагахбар лоархIаме да хувцамий доккхал диззагIа, къаьгагIа бIаргагора.

ХIанз кхы тайпа да хьал. Миллионаш болча наха тIагIертта турпале къахьегарах вайцига хьаьий дегIаена, лакха сакхетам бола социалистически общество. ХIьта хIанз а, бакъдар аьлча, тоъал дукха ахча хьежаде дезаш хул вай мехка экономически потенциал сихагIа дегIайоалаяра, цун оборонни низ чIоагIбара. Цхьабакъда, вай ресурсаш боарам боацаш йоккхий хиннай, цудухьа цо торо хулийт массаза а вай кхача гIийртачунга кхача: советски наьха хьал-торо лакхъелга парте практически политикана юкъмоттиге оттаде.

ХьалхагIа дIадаха хоржамаш бархIлагIеи ийслагIеи ши пятилетка вIашагIкъастача ханна, КПСС XXIV съездага парти, деррига советски халкъ кийчлуш хиннача хьалашка хилар. Социалистически производство лакхагIча темпаегIа дегIаккхувлара ларда тIа дикка айболба халкъа вахара материальни культурни боарам — иштта оттадаьд съездо пятилетка керттера декхар.

1970 шера июне денз баьча балха хьакъехьа отчет еш, цу цхьан ханна вай отчет ю съезда решенеш кхоачашъяра лелама хьакъехьа а. Халкъа болхамгарча хьалах йола хаьдда дайнеш шоана йовзаш я. КПСС ЦК-ас харжархошка даьча Кхайкарал тIа йоалаяьй уж. Вай дегIаахара дукхха дешаш дийцад хоржамашта хьалха сол хьалхагIа къамаьлаш даьча партен паччахьалкхени кулгалдеча деятелаша.

Политбюроген Центральни Комитетаген гIоллярча сай новкъостаща баь махи яьхари бакъ а деш, белгалъяккха безам бар са гIулакха керттера принципиальни оагIув: съездо хьакхайкабаь, къахьегамхой хьал-торо лакхъяра тIаберзабаь никъ хаьддача, бIаргагуш долча гIулакхаща чакхбоаккхаш ба.

Пятилетка дий шера алхха вахара боарам лакхбара чакхйоахача кердача мероприятешка царел хьалхагIа дIадахача пхе шерарчул цкъаи ахаззен дукхагIа ахча дIадохийт паччахьалкхено. ХIьта цо дикка тоабергба хьехархойи лорийи, машиннаькъа транспорта болхлой а юрташкарча механизаторий а, студентий, пенсионерий, бахача наьха кхыча группай вахара боарам. Берригаш а лаьрхIача цу юкъа лакхлургда 47 миллион болча болхлойи гIулакхерча наьхеи алапи. Пенсеш, стипендеш, пособеш, кхыча гIулакхашта тела ахчаш алсамдахара чотах доходаш лакхлургьа 30 миллион сага. Дукха хIама даьд чуIеча моттигий хьалаш тоадара. Диъ шера кердача цIеношка чухайнав 45 миллион совгIа саг — иштта я вай масштабаш.

Iалаьмате доккхий хувцамаш хул хьалха тIехьабусаш хинна хиларах халкъа вахар тоадара торонаш дикка эшаеш хинна юрта боахам дегIабоагIача.

Парте вIаштIехьа даьнад цхьана вIашагIтехача экономика цу лоархIамеча даькъе прогресс тешпаме Iалашъеш йола рычагаш лахен оарцагIъяхен. Из дегIадоаладара гIо деш дола экономически хьалаш вIаштIехьдаьхад. Комплексни механизаци, электрификаци, химизаци еш латт; лаьтташта шерра мелиораци ю. Боккха болх дIаболабаьб юртбоахама производствапа специализаци концентраци яра. Цу дерригача хIамаша юрташкарча къахьегамхошка йиш хулийтаргъя хIанзарча Iилманен техникане карагIдаьннарех пайда дикагIа эца.

ЦIаьхха а белгалдаккха безам ба са, тIа-тIа дукхагIа эшараш мехка шортта хилийтар духьа юрта боахам дIахо айбара тIаберзабаь никъ парте чIоаггIеи ларрагIеи чакхбоаргхилар.

XXIV съездо теркалдаьд халкъа эша товараш хьадаран уж хоатташ хиларан юкъе белггалара юкъ йоаллаш хилар. Укх тIеххьарча шерашка из юкъ эIамигъяьй. Промышленносто дикка дукхагIа а дикагIа а арахийцад халкъо леладу дукха товараш, цу даькъе цIагIарча гIулакхашта лелаю техника, мебель, легковой автомобилаш, йIаьххача хана пайда эцаш лелаю кхыйола хIамаш.

Уж деррига хIамаш вIаштIехьдоал мехка экономически Iилма - технически потенциал тIа-тIа дукхагIа лакхлуш хиларах. Доккхалде бокъо я вай халкъа боахам дегIаккхувлача доахача цIенхаштта толамех. Болх бе йолаенна эзараш керда предприятеши агропромышленни комплексаши. Шоана хов массехк керда электростанци болх бе йолаялийталга, белгала аьлча, Красноярски ГЭС, керда тепловойи атомни станцеш санна йола гиганташ. Хьаьяй Iилма - технически прогрессо хьакхелла геттара керда производстваш.

Цхьабакъда цIаккха а карагIдаьнна чутIа сатийна Iац парти. Цо массаза а коммунистий, берригача къахьегамхой теркам низи тIаберзабу хIанза къоастаянза йисача проблемашта. Боккъонца иштта никъ ба КПСС ЦК Пленумаша лувцар а, цу даькъе эггара тIехьагIа, 1973 шера декабре хиннача Пленумо лаьцар а.

Экономика дерригача доакъошка пятилетка кхоалагIча шера даьха доккхий толамаш белгал а даьха, Пленумо уйла тIаерзайир «мелача моттигашта», йолаш йолча резервех биззагIа пайда эцанза барг ца хилара. Белгала аьлча из

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

Тха совгIаташ хьона, Даьхе!

ДIабахача пхе бетта даьха къахьегама толамаш кхы тIа а лакхдеш накъабаьхкаб СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш хулача дезача денна Грозненски химически комбината болхлой. Июнь бетта план 105 процент кхоачашъеш хьабоагIа уж. ХIанзалехьа планал совгIа 150 эзар совгIа сома маьха химически продукци арахийцай цар.

Комбината цехашта юкъе къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я Чингариев Заинды Хусейновича керте латтача полиэтилен арахецача цеха коллектив. Хоржамаш хулача ден сийна ше тIайийца социалистически декхараш тIеххоачаш а деш, ер бутт болабелча денз планал совгIа цо арахийцад бIаь тонн гаргга полиэтилен.

Иштта дика болх а беш дезача цIейна къахьегама совгIат кийчдаьд Дронкин Владимир Михайлович керте латтача спирт арахецача цеха химикаша. Ах бетта план ханал хьалха кхоачаш а еш, заданел совгIа цар арахийцад 400 гаргга тонн спирт.

З. САРКИСОВА,
Грозненски химически комбината планови отдела начальник.

* * *

Берригача харжархошка, Советски Союза гражданашка КПСС ЦК-а даьча Кхайкарала дикача гIулакхашца жоп а луш хьинаре къахьегаш ба «Грозэнерго» № 2 йолча теплоцентрала энергетикаш. Электрически йIовхален энерги потребителашка дIаяхийтара ялх бетта план тIеххоачашъяьй цар. Из вIаштIехьдаьннад ерригача теплоэнергетически оборудованех пайда эцара технологически режим даим нийса лелаярах, чурча торонех бизза пайда ийбарах. Новкъосташта хьоккам телаш къахьег турбинай машиниста Т. Крикорьянца, электрослесараша Ш. Жукова, Н. Гудкова, обдувщика Х. Хамидова, кхыбараша. Цар хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

* * *

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода Гасанов Заид Юсупович керте латтача № 43-4 йолча установка мехкдаьтта чакхдоахараша дош деннадар 16-ча июне ах шера план кхоачашъе аьнна. Цар аьттув баьнна мехкдаьтта продукци арахецара ах шера план 14 июне кхоачашъе.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Румянцев Петр Ивановича кулгалдеча кхоалагIча цеха коллективо. Ханал ах бутт хьалха кхоачашъяьй цо хьалхарча ялх бетта задани.

Р. ГОНЧАРОВА,
тха штате йоаца корр.

* * *

СССР Лакхехьарча Совета хоржамаш хулача денна сийленца накъабахара яхье баьннача «Дружба» яхача Грозненски картонажни фабрика болхлоша товарни продукци маьхала яккхара хьалхарча ах шера план 10-ча июне кхоачашъяьй. Ер бутт бовлехьа планал совгIа цо маьхала йоаккхаргья кхы а 40 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци.

Валови продукци арахецара ялх бетта план а 13-ча июне, тIайийцача социалистически декхарех лаьрхIачул ши ди хьалха, кхоачашъяьй фабрика коллектив. Заданел совгIа арахецаргья иттаи эзараш сомий маьха товарни продукци.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьокхам телаш ба склейщикаш Белакаева Банати, Бангашев Ахьмад, переплетчица Орлова Лидия, швищица Солодова Людмила, мотористка Курбанова Баяит, кхыбараш.

Хь. КОТИКОВ,
Грозненски «Дружба» яхача картонажни фабрика директор.

* * *

Укх шера хьалхарча ах шера планагIа паччахьалкхенга 1050 тонн дулх, 2510 тонн шура, 2.050 эзар фуъ дохка дезаш хиннача тха района къахьегамхоша шоаш тIайийца социалистически декхараш кхоачаш а деш паччахьалкхенга деххад 1110 тонн дулх, 2590 тонн шура, 2100 эзар фуъ. Кхоачашъяьй иштта тха дохкара ах шера план а.

Къаьстта дика къахьийгад хьалхарча ах шера шура йохкара план биъ беттеи, дулх дохкара план пхе беттеи кхоачашъяьча XX партсъезда цIерагIча колхоза, планагIа тIакхета деза дулх 460 тонн йолча 650 тонн дулх тIакхетийтача «Шалинский» откормочни совхоза, шурен дулхи паччахьалкхенга дохкара планаш тIеххоачащъяьча Ленина цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша.

ХIанз шалинцаш бIубенна дIахо къахьегаш, кердача коталонашка бодача новкъа пятилетка декхараш кхоачашдарга болх.

А. ГАПУЕВ,
Шалински райисполкома юртбоахама управлене начальник.

* * *

Бахача наьха заказаш сихагIеи дикагIеи кийч а деш, хоржамаш хулача ден сийна ах шера план ханал 15 ди хьалха кхоачашъе социалистически декхараш тIайийцадар Грозненски «Индпошив» фабрика дукхача ательей коллективаша. Царех цхьачар шоаш тIайийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдарах рапорт деннад. Бахача наьха заказаш кхоачашдара хьалхарча ах шера план 12-ча июне кхоачашъяьй Дошукаев Мусса Хусейнович, Коваленко Нина Ивановна, Гадиян Ватген Степанович керте латтача кхаь ателье хIамаш тегараша, барзкъаш доахараша. Ер бутт бовлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа цар кхоачашдергда 22 эзар сома маьха заказаш.

И. КУЛЕБЯКИНА,
Грозненски «Индпошив» фабрика планови отдела начальник.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМ

СССР Лакхехьарча Совета хоржамашта накъа а болхаш хьинар айдаь къахьегача Шалински района Куйбышева цIерагIча колхоза хьайбаш леладераш дика гIулакхаш карагIдувл. Хьалхарча ах шера халкъа боахама заданех паччахьалкхенга 315 тонн йохка езача 327 тонн шура еккхай цар.

Из толам боаккхача доккха дакъа лаьцар Абубакаров Гайрбека кулгалдеча № 3 йолча шурий ферма коллективо.

Колхоза доярхаша еррига торонаш оарцагIъяькай шоаш леладеча доахапа продуктивность махулла лакхъеш пятилетка къоастамбеча шера шура яккхара план ши бутт хьалха кхоачашъяра. Дика къахьегарца хьокхам телаш хьабоагIа районе цIи хеза бола доярхаш Масхадова Нуржаи, Якаева КIужул, кхыбараш.

Т. МАГОМЕДОВ.

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIон тIа).

доагIа кхачани яйгачеи промышленноста а дегIаахара темпашца хIанз укх сахьзта вайна кхоачамбеш доацача «Б» группа кхыча доакъошта а.

Пленуме белгалдаьккхадар пятилетка юхедисача 1974 — 1975 шш. декхараш геттара низкъала долга, хIаьта а уж кхоачашде дезилга. Цунга бода никъ ба — дерригa низаш оарцагIдоахилга, боахама кулгалделга тоадар, лакха овсарле йолаш къахьегилга, дисциплиней организованности лакхъяр. Зехьа доаде йиш яц цхьаккха а балха ди, цхьаккха а балха сахьат.

Центральни Комитето раьза йолаш белгалдоаккх, декабрьски Пленума соцамаш партеи халкъон шерра къоабалдеши хьаллоацаши хилар. Берригача мекка гIеттай социалистически яхьа керда талгIи. Пхи миллиард совгIа сом — иззал маьха да 1974 шера планал совгIа кхоачашде лаьрхIар. ДIабаьнараш алхха пхи бутт мара баьц, хIаьта вай промышленносто планал тIех арахийцай кхо миллиард совгIа сома маьха продукци. Из ба а ба вай халкъа хьинаре къахьегам.

ХIанз эшар да 1974 шу а еррига пятилетка а сийленца чакхйоаккхилга. Бокъо я сона, деза москвичаш, шоашца цхьана, дерригача советски халкъаца цхьана из вайна дулургхиларах, из вай дергхиларах а чIоагIIа тешам бала.

Новкъостий! Общество дегIаяра наькъаш къоастадеча хана парте лоархIам бу тахканарча хьаштийи эшарийи санна, дIахорча хана де лерхIарий а. Вай мохк ер бIаьшере чакхйоалаш иштта хулабалар аьнна хетачуи а.

ХIара пятилетка — вай общество дегIаяра белггала гIа ба. Цхьабакъда, иттлагIча, ала йиш я, юбилейни пятилетка ший къаьстта моттиг дIалоацаргья. Из ништа а дукхагIа хулача кхоачашде лерхIачунца хинна Iац. Из, парте XXIV съезда указанешка хьежжа, керда пхешера план 1976 — 1990 шерашка халкъа боахам дегIабара генеральни перспективаца цхьана оттаярцеи цун дакъа а хинна дIаоттаргхиларцеи да.

Из да, хургйолча КПСС XXV съездон керда хоржача СССР Лакхехьарча Советон аргIанара пятилетка план йийцаи тIайийцаи ца Iеш, коммунизм хьалъяра наькъа тIа лоархIаме оагIонаш хургйола, бокъонца программни лоархIам бола документаш дувцарг а тIаэцарг а хиларца дувзаденна.

ХIанз, уж планаш кийчъеш мара йоацача хана, хьалхо да къаман доход дегIаяра, тайп-тайпара продукци арахецара хьадда дола таьрахьаш доаладе. Цхьабакъда, уж партийни политика, партийни соцамий чIоаггIача ларда тIа оттаеш хиларца, цар лостам гуш ба. Цунах майрра дувца йиш я.

Парте XXIV съездо белгалдаьккхад, йIаьххача хана лаьрхIа мехкабоахам дегIабара никъ, къахьегамхой вахара торо дIахо дукха лакхъярца къоастош хургхилар. Парте Центральни Комитета цIерагIа цо, новкъостий, шуга гIолла берригa советски нах а, тешо могаргда сона, из принципиальни партийни установка цIенхаштта кхоачашъеш хургхиларах.

Перспективни планашта юкъехьоргда коммунизма материально - технически база хьарен качественно кердача боараме халкъа вахар айдарен наькъа тIа, дуккха доккхий коммунизм хьалъяра дешаш къоастаделга.

Вай дувцар да массе а оагIорахьа хIама хьакхоллара низаш дегIадоаладелга, Iилман-технически прогресс сихъелга, цар ларда тIа ерригача экономика эффективность лакхъелга. Шерра дIадоладергда эггара йоккхагIйола халкъабоахама комплексаш хьалъяра балхаш.

ХIанз цу наькъа тIа даьннал вай. Караерзаеш я Малхбузен СибарегIара Iалаьмате дукха мехкдаьттеи гази йоала моттигаш. Камана юхе хьалъеш латт автомобильни гигант. Байкало - Амурски яха цIерамашина никъ билла болабаьб, цунца дувзаденна хургда Забайкальяи Дальни Востоки йоккхий районаш эргаяхар. ХьатIахулача пятилеткашка доккхий хувцамаш хургда 60 миллион саг вахача Россе Iаьржа доацача лаьттай зона экономика лакхъярца. Тешшаме ала йиш я, иззал доккхий хувцамаш, — аз-м царех цхьадараш мара хьоахаладаьдац, — хIанзалца историна дайзадац. ДукхагIча даькъе вай Даьхен сурт - сибат хувца дезаш да уж.

Халкъа боахам сиха дегIабаро керда торонаш хулийтаргья лоархIамера социально-экономически декхараш кхоачашде.

ХьатIахулача кхаь пятилеткагIа вай декхарийла хургда кхоачамболлаш кхачан дика продукташ, наха хоатташ дола товараш, наха эша гIулакхаш делга а бахача наьха йолаш йола доходаш лакхъяр а Iалашде.

Воай йIаьххача хана лаьрхIача планаш тIа вай боаккхача мехка дуккха городаши юрташи эргайоахаш тоаелга белгалде вIаштIехьдаргда вай. Цунца цхьана кхоачашдергда дика кийчъяьча квартирашца хIара дезал Iалашбар санна дола чоалхане декхар а.

Из санна дола декхар хIанзалца кхоачашдаьдац дунен тIа цхьан мехко. ХIаьта вай из кхоачашде хьатIа а эц, вай из кхоачаш а дергда.

Бакъда, уж ерригаш атта проблемаш яц. Уж гIулакхаш сиха кхоачашделга вай къахьегарах, промышленносте, юрта боахаме доахача толамех, Iилман техникаи карагIдувларех тийша хургда. Вай хьалторон алхха цхьа лард я, хург а я къахьегам, болат лоаладерий, мехкдаьтта доаккхарий, машинашта конструкци ерий, заводаши электростанцеши хьалъерий, дIа а дувш ялат чуэцарий хьаькъали кулгаши. Вай де лерхIараш, кхоаненга а хьежаш вай дог доахараш бакъдаь дIаоттаде йиш яц духхьал шун мара, новкъостий, духхьал къахьегача наьха мара.

Лакха къахьегама овсарле, экономика эффективность — из да наьха вахар тоадара обществага дулалургдолча къамий рузкъан даькъе боарам цхьаккха юкъарчал доацаш белгалбеш дар. Духхьал из бахьан долаш парте вывод яь боахам лелабара интенсивни методашка довлара, дегIаахара дикала фактораш ларде лувцилга лоархIаме гIулакх хилара. ЙIаьххача хана лаьрхIа перспектива кийчъярца дувзаденна даьчо бакъдеш хьахьокх толамца экономически дегIаахара хиланза даргдоаца хьал из хилар.

Къахьегама ресурсаш хьахилара темпел сихагIа дегIаухача хIанзарча халкъа боахамо дIадех махулла чIоагIагIа дийна низ кхобар. ДIахо йодача хана кхы а ирагIа латтаргла из дIадехар. ХIана аьлча кхы а йоккхагIа хургья экономика дегIаахара масштабаш. ХIана аьлча Iилманца, просвещене, наьха могашал лораеча, бахача наха гIулакх деча къахьегараш дукхагIа хургба. Халкъа боахам дегIааха беза къахьегама овсарле лакхъяра чотах, вешта аьлча, материальни производства даькъе къахьегараш дукхагIа ца хулийташ. Долче вай планаш кхоачашъяра болхлойи колхозхойи Iалашбе беза къахьегама овсарле лакха йолча машинашца, кердача автоматически линешца, низ болча тракторашца, комбайнашца, кхыйолча юртбоахама техникаца, хIанзарча толашагIйолча технологеца.

Iилман - технически прогресс парте лерхI ерригача экономически политика керттера дар санна. Из кхоачаш хила еза производства ерригача сферашка, Iилмана майрра карагIдаьннараш а, иштта бIаьш эзараш технологи эргаяьккха тоаеш карагIдаьннараш, керда механизмаш, инструменташ санна къахьегам лорабеш, аттагIа хулийташ, из кхы а овсарегIа я сакъердамегIа а беш мел дар чу а лоацаш.

Къахьегама овсарле, яьхад В. И. Ленина, — из бух соцача кхаьчача керда общественни строй котъяккхара эггара лоархIамегIа, эггара керттера дар да. Из ленински указани хIанзарча замах — Iилман-технически революцен замах къаьстта лоархIам болаш хинна дIаэттай. ХIаьта вай парте из цIаккха дица дац!

Экономика сихха дегIайоалаяра методашта тIаластаро боахама доал дара сфере дуккха лоархIаме а чоалхане а декхараш хьалхашка уттаду, планировани тоаяр, экономически рычагаш нийса лелаяр, хозяйственни расчет бокъонца лелаяр дIадех. Парте болх а баьб, бергболаш а я уж дерригa дешаш вIаштIехьдахара тIехьа.

Лоацца аьлча, экономикан халкъа вахара хьал тоадарен даькъе вайна хьалхашка латт доккхий декхараш. Уж кхоачашдара хадланза йоакхо е еза боахама кулгалдара ерригача эшелоний болх эргабаьккха тоабяр миллионаш, миллионаш болча къахьегамхой шеррача боламца, цар хьинар айдарца, гIулакха бокъонца цар доал дарца тар а деш. Цунах латт партийни наькъаца экономика кулгалдара маIан. Из нийса хилар бакъдаьд социализм хьалъяра дерригача исторе. Вай дог тийша да воай хургдолча толамий дIоагIа из хиларах.

Новкъостий! Экономикага хьежжа перспектива планировани яро чулоац общество дегIаяра кхыйола оагIонаш а. Социализмо лерхIар йа дий неьха социальни, духовни, нравственни хьашташ кхоачашдар а.

ХIара сага лоархIаме да общества кхыча членашта нийса бокъонаш йолаш ше хилар, массаза а нийсхонца, лархIарца шийца гIулакх леладергхиларах, паччахьалкхено ергйолча йоакхонах, коллективо новкъостал дерг а хьаллоацарг а хиларах дог лаха йиш йолга кхетадар. ХIара сага безам ба ший предприятеи учреждеи гIулакхашта, ший паччахьалкхея гIулакхашта юкъе хьинаре дакъа лаца. Ший кхоапарча денах, ший бераш кхоана Iалашдаь хургхиларах тийша хила безам ба хIара сага. Уж социальни хьашташ кхоачашдара эша хьалаш хьадаьд вайцига. Из социализмана карагIдаьнна геттара доккха хIама да. Еррига кхыйола общественни ганзаш а санна из лораден дебаден декхарийла да вай.

Социальни дегIаахара итогаш е, лоацача хана хIаьта а экономике ечул чоалханегIа ла, — социальни процессай динамика цифрашца ювца массаза а хилац йиш. Бакъда нагахьа санна тенденцеех дувце, тIаккха уж кхоачамболлаш хьажа йиш йолаш я.

Царех керттера дар латт советски общество тIа-тIа дукхагIа цаI хиннеи кхотаеннея дIаотташ хиларах. Вай мехка эггара хьалха къестаеш я шоай йоккхалгеи лоархIамгеи диллача цIаккха а хиланза йола общественни отношеней структуре хиннача кIоаргача хувцамий проблемаш. ТIа-тIа дукхагIа гаргайолх советски общество шоех латташ йола классаши социальни группаши. Из, новкъостий, геттара дика да. Вай дIахо, кхы а дIахо долх коммунизмага болача новкъа. Вайцига хьахиннай наьха керда исторически общность — советски халкъ. Из да социальни къаьмий тайп - тайпарачарех тийша йоаца советска наьха вахара - лелара, оамала, мировоззрене юкъара белгалонаш тIа-тIа дукхагIа хулуш хилар. Из да массаза а социалистически строя лард йолча болхлой классаи ахархойн союз дуккха хьалха деза а чIоагIIа а социализма позицеш тIа латтача интеллигенцеца цу классай йолча йохаргйоацача политическии идейнии цхьоагIоне дегIаенай яхилга. Воай вахара бокъонца дола бакъдар хиларах тарра дувца йиш я вай тахан берригача къахьегамхой, физическии хьаькъалцарчеи къахьегама болхлой чIоагIача цхьоагIонах, болхлой класса, колхозни ахархой цхьоагIонах. Из цхьоагIо новкъостий, чIоагIа а йохаргйоацаш а я!

Общество социальни цаI хилар чIоагIдар социалистически демократи, дегIаенача социализма политически система дIахо а дегIаахара тешаме лард я.

Воаш бакъхиларах дизза тешаш чIоагIде йиш я вай социализмо, духхьала социализмо мара Iалашдергдац демократически паргIатонаш гIулакхаца кхоачашъелга, аьнна. Бокъонца йола демократизм вай общества дерригача доакъошка кхоач, цо диззагIа Iалашду дерригача халкъа хьашташи бокъонаши, иштта хIара гражданина хьашташи бокъонаши кхоачашъелга. Социалистически демократе принципаш керттера лелаер, уж дIахо а толаме дегIаахийтара тешам телар вай ленински парти я.

Дий шу хьалха вай дийцар массе а тайпарча Советий хьинар лакхдара тIадерзадаь дизза даргдоацача хьадда долча кердача гIулакхех. Цу хана денз тIанийцал Советий бокъонаши материальни торонаши лакхъеш дола законаш. Депутатий Статусах долча закон шердир цар балха доазонаш. ХьинарегIа болх бе яьннай Советаш. Лакхлу депутаташкара хьадехар, шерлу цар паччахьалкхен кругозор. Из чIоагIа лоархIаме а да, из да парте балхах беркат доалилга хьахьоккхар.

Демократи даьсса дош да, нагахьа санна цо саго хIара денна къахьега, ший творчески низаш дIадохийта моттиг чу ца лоаце. Цудухьа принципиальни лоархIам болаш да юкъарчал доацаш производстве демократически гIулакхаш чIоагIдар.

Укхаза а вай чIоаггIа лерагIа долх. Парте дIадех предприятей балха принципийни методийн хьакъехьарча моллагIча а законо, моллагIча а социальмо производствана доал дара къахьегамхой юкъеозилга. Масала, дукха ха йоацаш чIоагIийр производственни объединеех йола положени. Цу документа тIа керттера моттиг лоац планаш кийчъечеи уж кхоачашъечеи къахьегамеи бытеи хьалащ тоадеча объединеех берригa болх эргабаьккха тоабеча общественни организацейи къахьегамхой коллективайи лоархIам лакхбарах йолча уйлано. Шеко яц хIара коллектива а ерригача общества а хьашташ кхоачашдара партийни организацешта, профсоюзашта, комсомолана ший йоккхийча бокъонех пайда эца ховргхиларах.

Советий балха юкъе, производствана доал деча къахьегамхоша лоаца дакъа шердаро, профсоюзий, комсомола, кхыча общественни организацей хьинар лакхдаро къаьстта хIанз лакхъянза яргйоацача оттаю къахьегамхой политически культура, шерде дезача доакх партийни, советски, боахама органий балха тIа дар дIадовзийтилга. Цу хьакъе хIанзле а кIезига хIама даьлац. Цу новкъа вай дIахо а гIоргда.

Укх тIеххьарча шерашка Лакхехьарча Совето тIанийцача къахьегама законодательства, образованехи, унахцIено лорарахи, Iалам лорадарахи долча законодательства Лардаша дIахохьу вай принципиальни никъ — личноста бокъонаш, къахьегача сага бокъонаш шеръяреи лакхъяреи никъ. БIаьрча хьанийцача ала йиш я вай законодательство укх тIеххьарча шерашка цIенхаштта кердаьннад, кхы а стабильнии демократичнии хинна дIаэттад, аьнна.

Социалистически законность чIоагIъярах дувцаш, гIулакха ши оагIув дагакхоаб вай, цкъа-дале, гражданий бокъонаш цIенхашттагIа лораяр, мичча бесса дале а харцо ювцаш дола хIама ца нийсдалийтар. цуша цхьана кулгалдеча болхлошкара а тIехьа, шозлагIадале вай дагакхоаб, берригача гражданаша советски законаши общественни порядка правилаши цIенхаштта кхоачашъяр. Зулам, антиобщественни поведене моллагIа формаш — из доккха социальни во, хIаьта цунца хIара дийнахь къовсам лоаттабе беза, чIоагIа а хоадам болаш а лоаттабеш. Со дог тийша ва советски наха цу тайпа оттадаь дош нийса хетарахи цар из хьаллоацаш хиларахи.

Массехк дош ала безам бар са боахама гIулакхаш правови наькъаца нийсдара хьакъехьа. Халахете а, дуккхача хана цу дешай йоагIача тайпара уйла еш хиннаяц, из бахьан долаш дукха къоастайнза проблемаш Iайнай укхаза. Халкъа боахама хIара даькъе эзараш тайп-тайпара предписанеши инструкцеши я. Царна духтIавала хьажал, царех дукхагIа йола инструкцеш къаенна, нийса йоаца ограниченеш йолаш, кIезигача хIаман регламентировани еш уж хилча хIаьта а. Цу гIулакхо инициатива юхасенаю, хIана экономикана хьалхашка латтача кердача декхарашца тарлуш яц.

Сона хет, керда хержа Лакхехьарча Совети, правительствои, министерстваши ведомстваши цу гIулакхага цIенхаштта хьожаргья аьнна.

Социалистически демократи дегIаяро лерхI паччахьалкхен аппарат даим эргайоахаш тоаелга. ЛоархIаме да массанахьа а кулгалдара болхлой бехктокхам лакхбар, хIаьта эшача метте организационни структура тоаяр а.

Вай дIахо а хоадам болаш леррагIеи паччахьалкхен органий балха тIа чIоагIъергья ленински, партийни стиль. Цу декхарах лаьца цIенхаштта къамаьл хиннад КПСС ЦК тIеххьарча пленуме. Цига дувцар балха партийни стиль хилийтар Iалашдарца цхьана бюрократизма ерригача белгалонашца а къовсам чIоагIбе беза вай яхаш.

Гуччахьа гIожа волча саган волокитчикаи хIанз хала да паргIатта шийна хетар леладе. Бакъда бюрократа вай обществе дIатарвала халагIа ме хул говзагIа хила гIерт из, ший юхь хувц цо. Бакъда чулоацам ше мабарра бус — гIулакх ду яхаш кеп уттаяр, ведомственни моттигерен хьашташ духьа паччахьалкхен, общества, наьха хьашташ дицдалийтар. Цхьабола болхлой шоашта хьалхашка латтача гIулакхех, моллагIа гIулакх кхоачашдеш тIаэцанза ца боалача бехктокхамах, шоай болча бехктокхамах кIалхарбувла гIерт. Юххьанца денз царна дукхагIа дагадоаллар болх дикагIа вIаштIехьбоаккхилга а доацаш, нагахьа санна гIулакх юкъагIдусе бехказа балера массе тайпара каьхаташ Iалашдар да. Цу тайпара нах вай аппарате дукха-м бац. Бакъда кIезига бале а цар доккха зе де тарлу.

Вай общество чIоагIа хьашт долаш я кулгалдеча балхашка — дувцар советски боахамей органех, культура учреждениех, общественни организацеех дале а — социализма гIулакха тешаме, гIулакх довзаши ка йоалаши, дика организатораш бола, кердачоа тIакхуви, сонта кура боацаши нах тIаэцаши, хьалхашка латта гIулакхаш кхоачашдара коллектив оарцагIъяккха ховши цунца цхьана ше цунгара хьаIомалуши бола нах хилар.

Цивилизованни обществай исторе чухьа эггара хьалха хIара денна деча доала юкъе шоашкара дакъа лоацаргдолча кхоачаш айлургба баха нах социализме, яьхад В. И. Ленина. Вай мехка из кхоачашдаьд. Практике, вахаре вай паччахьалкхенна кулгалдеча лохера денз лакхе кхаччалца наха денна дакъа лоац. Цунах латт вай общества лоархIаме динамизм, социализма политически система чIоагIале.

Новкъостий! ХIара шера чулоацам кIоаргагIа болаши тайп-тайпара эргалонаш дукхагIа гучаювлаши да советски наьха духовни вахар, цун культура. Из хила доагIаш а да. ХIанз общественни прогресса темпаш, вай коммунизмана гаргаахара темпаш, тIа-тIа чIоагIагIа ювзалу общества интеллектуальни потенциалаца, культура, Iилма, образовани дегIаахарца. Цу ерригача сферашка, КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, вайна карагIдаьннар дукха да.

Просвещене даьха толамаш бахьан тахан а тIехьа хийцца ала йиш я советски халкъ дунен тIа эггара тIех дийшачарех цаI да аьнна. Ер пятилетка чакхйоалача хаца массава юкъера дешар дийша хургхиларга даларо общественни вахара ерригача сферашка керда доккхий толамаш дахара шерра торонаш хьаелл. Цу гIулакха тIаберзабаь ба лакхерча дешара заведенеех Iилмаи культураи хьинаре центраш яра парте лелабу никъ.

Коммунизм хьалъяра дерригача доакъошка доккхий хIамаш карагIдувл советски Iилма. Цо хьинарегIа дакъа лоац производстве, быте, итташ миллионаш болча наьха вахар эргадоаккх. Укх шера советски Iилмахоша, царца цхьана берригача мехко, дерригача халкъо доккхал з деш вай Iилман керттерча штаба — вай мехка гIорваьнна Iилмахо М. В. Келдыш дуккхача шерашка керте латтача СССР Iилма Академе — 250 шу дизар белгалдоаккх. Вай чIоагIа тешаш да, советски Iилмахоша дIахо йодача хана а вай сийлахь - йоккхача Даьхен материальни духовнии прогресс дегIайоалаеча доккха дакъа лоацаргхиларах.

Iилма керда лехараши юкъарчал доацаш сага хьалторо тоаяра ю йоакхон цун хIара деннарча вахаре, хетаргахьа, эггара чIоагIагIа дувзаденна да медицинацеи унахцIено лораярцеи. Халкъо чIоагIа лоархI советски наьха унахцIено лорвеча пхи миллион болча лорий, Iилмахой, медицински болхлой къахьегам.

Социалистически культурас, адамлево хьаккеллаи хIанз хьакхоллаши долчунцара дикеи прогрессивнии мел дар чу а лоацаш, наьха сакхетам лакхбу, цар вахар хозагIеи безамегIеи ду. Цо гIо ду вай къахьегама, вай къовсама, сийлахь - доккхача вайна дагалаттарий чулоацам хьабовзийтара.

Художественни творчествах дувцаш, советски халкъо сийлахь-боккхача Даь-мехка тIем тIа яьккха цIаккха а йицлургйоаца котало укх тIеххьарча шерашка советски литература дуккхача произведенешка, кинои театрен кIоаргга, нийса, дог тохадолийташ хьагойталга белгал ца доаккхаш Iе йиш яц. Парте лакха мах бу цу тайпарча произведеней. Советски наьха кердача а кердача а новхалашта массаза а патриотически хьоахам болаш, денален цIенача дега-уйланеи хьоахам болаш хургда дунен цивилизаци кIалхаргъяьккхача халкъа турпал.

Советски эрителаша, дешараша, ладувгIараша тIа-тIа дукхагIа дIадех. Писателаша, советски искусства берригача болхлоша вай заман нахах лакха художественнии чулоацамга диллача капитальни произведенеш язъярга хьежаш ба мохк.

Партена ший декхар сенах гу аьлча, из гу социалистически культурен Iилмеи дегIадоаладара эггара аьттув болашагIа дола хьалаш Iалашдарах. Вайна лов, тIехь-тIайоагIача хана а халкъа вахарцара, болхлой классацарен юрташкарча къахьегамхощарен творчески интеллигенце бувзамаш чIоагIдалар. Вайна лов, коммунизм хьалъеш доаллача халкъа низал чIоагIа эшаш йола духовнии ганзаш демократически доаггIар хьадехача доттагIлеи хьале ебаяр.

Со тешаш ва советски культуран советски Iилман деятелаш массаза а шоай исторически лоархIам кхетабеш хургхиларах!

Иштта да, новкъостий, сона хьоахадича бакъахьа хийтта вай парте чурча политикан вай общественни дегIаахарен цхьадола дешаш. ДIадахача хоржамашка парте хинна платформа толаме кхоачашъеш я аьнна вывод е йиш йолаш да вай. Цо цIаьха а тешавеш хьахьокх ленински парте дош а гIулакх а цаI долга. Советски халкъа из дика хов. Из теш ший партех, хIаьта хIара деннарча гIулакхашца цун политика хьал а лувц. Цох лаьт вай дерригача толамий лард, вай оптимизма лард, коммунизм котъяргхиларах вай шеко йоацаш тешаш хилар.

Новкъостий!

Ер тIеххьара шераш белгалдоал арахьарча политически фронте парте Iалаьмате чIоагIеи тIагIерттан къахьегарца. Оаш кхетаду, новкъостий, из сенца дувзаденна дар. Ира дунен халкъашта юкъера проблемаш къоастаяра воай дерригa низаш тIадерзаде вай декхарийла дора дунен тIа эттача хало, советски халкъа духхахцIийх долча хьашташа, дунен тIа машар лорабара йоакхо е езаш хиларо.

Хьадагадохал оаш, дукха ха йоацаш а дунен халкъашта юкъерча арене вай де дезаш хиннар. Бирса тIом латтар Вьетнаме. Кхераме хьал эттадар Гаргарча Малхбоалене. Халкъий сакхетам а вахар а готдаьлар «шийлача тIемо». ВIашагIкхийттача Штаташцара, ФРГ-ацара, капиталистически дунен кхыча дуккхача а йоккхийча паччахьалкхенашцара гIулакхаш кхохкадена дар.

Цу тайпара хьал хиланза даргдоацаш да аьнна а цул совгIа нийса да аьнна а цIаккха лийрхIадац вай парте. Дунен тIа низаш дIа-юха нийсдалара нийса мах а баь вай массехк шу хьалха вывод йир: дунен халкъашта юкъера ситуаци хувцара реальни торо я, аьнна. Дувцар фуд аьлча, из да хьаIайна проблемаш конструктивно ювцарген къестаярген довлар. Уж вай дагардараш, из вай политика цхьана чулоацаш хьаьинад КПСС XXIV съездо хьаккхайкаяьча машара Программа тIа.

Мехка кхелах, цун таханенахи кхоаненахи дагадоахкараш цу программа тIа кхоачаш хинна хилар бIарга ца гуш цхьаккха советски саг вац.

ЦаI советска саг вац тIом гоама боацаш. Машар лорабарна дувзаденна да де лерхIараш, вай планаш.

ХIанз низ бенна хоза вахар дIадоладеш да тIема наькъашка лела ца дийза, тIема ханара халонаш Iовша ца йийза советски наьха хьалхара ноахал. Нагахь санна вешта аьлча, новкъостий, чIоагIа ловра вай бераша, берий бераша цIаккха а тIема хало ца Iовшилга. Цудухьа парте дуненна хьалхашка машара программа дIа а кхайкаяьй, дунен халкъашта юкъера дерригa гIулакхаш тоадара тIехьа къовсам а боаржабаьб.

Вай хьегача къих хьахиннар массанена гуш да. Керттера дар да машара ларди халкъий кхерамзлеи цIенхаштта чIоагIъе вIаштIехьдалар. ядерни тIема кхерам лаьгIбар. Советски наха, дунен дерригача халкъаша ше мабарра исторически лоархIам бола толам лоархI цох.

Дунен хьал дикагIча оагIорахьа хувцадалар — из эггара хьалха событей лелама социализма дунено, цун толамаша, цун низо, цо гойтача дикача хIамаша воздействи ярах хьахиннар да. Из социалистически мехкий содружествас тIагIертта а вIаши дагардолаш политика лелаярах а хьахиннар да. Тешшаме ала йиш я, хьалха цIаккха а социалистически паччахьалкхений арахьара политика укх тIеххьарча шерашка санна кIоарген пайда боалаши ца хиналга. Социалистически паччахьалкхенаша арахьарча политика арене хадданза шоайла дага ювлаш а цхьа барт болаш а дIакхихьад гIулакхаш. Вежарашха йолча паччахьалкхенашца массадолча даькъера гIулакхаш, цунца цхьана дунен халкъашта юкъера гIулакхаш а леладелга дегIакхувлара вай парте Центральни Комитето лаьгI ца йолийташ йоакхо я а яьй, дIахо ерг а я.

Машарен социализман низаша тIагIертта къовсам лоаттабеш карагIдаьннарех доккхагIдарех цаI да американски империализма Вьетнамера агрессивни тIом соцабар. Боккха принципиальни лоархIам бола котало йоаккхаш чакхбаьлар вьетнамски халкъа турпала къовсам. ХIанз боккхача лоархIаме да Къилба - Малхбоален Азера политически гIулакхаш нийсдаь чакхдахар.

ДукхагIдолча даькъе Советски Союза, социалистически мехкий политика бахьан долаш дунен халкъашта юкъе гIулакхаш леладара дикагIча оагIорахьа хувцадаларо хьахилийтар империалистически агрессена духьал къоасам боаржабарен Гаргарча Малхбоалене тIом ца хьойташ юхатохарахи аьттув бола хьалаш. Синайски ахгIайрени Голански лакхаленний районашка бIу дIа-хьа къоастабара барт бе йиш хилар. Цунца цхьана алхха хьалхара тIе мара баьккхабоацилга гуш хила деза. Уж гIулакхаш къоастадара керттера дешаш хIазчул тIехьагIа Женевски конференце дувца оттаде дезаш да. Из чIоагIа чоалханера декхар да. Конференце дакъа лоацача паччахьалкхенаш цхьана вIашагIкхийтта мара кхоачашдулургдац из.

Советски Союзо цу гIулакха шийгара низ кхоачар да з ду, дерг а да. Гаргарча Малхбоален кризиса гIулакхаш хоадамболлаш къоастадарах йола вай позици дика йовзаш я. Урегулировани яра даькъерча прогрессо хьахулийтаргда Гаргарча Малхбоален дерригача мехкашцара гIулакхаш дегIакхувлара эша хьалаш. Гаргарча Малхбоален лаьттан тIа юххера а котбала беза чIоагIеи нийсхо йолеи машар!

Иштта, дукхагIа тIом хьоабир кхерам тувса моттигаш дIаяхара йола машара программа тIара лоархIамегIа йола пункт толаме кхоачашъю ала йиш я. Вай лелаеча арахьарча политика кхыча гIулакхашка а кIезига хIамаш карагIдаьннадац вайна.

Нагахь санна хьал дегIаара керттера тенденци хIана кхохкам лаьгIбалар дале, из къаьстта дика гуш я Европе. ХIанз из доагIа а доагIаш ювц машаре дахара принципай эффективнии кхерамзлени нийсача бокъонаш тIехь цхьана гIулакхаш леладара ларда тIа паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхий система лоархIамера звено хила тарлургйола континент санна.

Европейски климат хувцалара кIезига лоархIам болаш хилазар Франце, цул тIехьагIа — ФРГ политика реалистически тенденцеш тIехь - тIехьагIа шеръялар. Шеко йоацаш да де Голль, Помпиду, Брант санна болча политически лидерашта а, цар ког гIортолга яьча низашта а карагIдийнна гIулакхаш уж долга. Царна кхетаде мегад «шийлача тIема» тIаерзаяь йола дунен халкъашта юкъерча гIулакхий система дIахо яха никъ боацача кхаьчалга, цар мехкий къамий хьашташца из тарлуш йоацилга, Малхбузен - Малхбоален линех конструктивни бувзамаш чIоагIде гIерташ уж хилаpo европейски а дунен а политике цар паччахьалкхений сий айдаьд.

ХIанз Францен ФРГ-ея кулгалде баьхкаб керда лидераш. Эггара хьалха шоаш даьча къамаьлашца президента Жискар д'Эстэнеи канцлера Шмидтеи белгалдаьккхад, шоайла хьалха хиннараша доладаьр лораде а дIахо дахьа а шоаш лерхIаш хилар. Францеи Малхбузен Германеи цу тайпара политика Советски Союзе кхетаеш а хьаллоацаш а я.

Машаре яхара арбита чуэза я хIанз итташ паччахьалкхенаш — йоккха яраш а зIамига яраш а, тIема политически группировкашта чуйоагIараш а ца йоагIараш а. Хьахинай Италецара вай гIулакхаш цIенхаштта шерде йиш йола торонаш. Дика вIаши гIулакхаш леладу вай Финляндеца, скандинавски мехкашца, Австреца, кхыча паччахьалкхенашца. Дика вай хувцамаш хиннад Великобританецарча вай гIулакхашца а.

Европах чIоагIача машарен пайдане дIа-юха гIулакхаш леладарен зона яра дIайолаяь процесс масса тайпара хьаллаца а дIахо яхьа а еза. Цудухьа эггара хьалха чакхъяккха еза Общеевропейски совещани.

Хельсинкен, Женевен хIанзле а дикка болх баьб. ВIаштIехьдаьннад цхьадола лоархIамеи чоалханеи дешаш къоастадарга бода никъ лаха.

Сендухьа къайла кхухьаргда, тIазца йиш йоацилга ховш йола е цу гIулакхаца цхьаккха дича йоагIаш йоаца тайп-тайпара предложенеш а телаш цхьайолча паччахьалкхений делегацеш хьал чоалхане даккха гIерташ хилар.

Бакъдар тIехьатетташ цу гIулакха тIехьа бахьанаш доахаш тактика лелаечар шоашка хатта доагIа совещани толамца чакхъяккхара малагIа альтернатива яла йиш хургья шоай аьнна? «Шийлача тIема» шерашка Европерча наха кIордадаьча паччахьалкхенашта юкъера кхохкам лаьттача хьалашта юха тIадийрзача бакъахьа дий-теш? ГIулакх иштта эттача цу даькъе мел бехктокхам тIабож хой-теш цу деятелашта? ПаргIата баха гIертача, цудухьа Европера машар чIоагIбаран кхерамзле хилийтарам тIехьарча совещане низ болча решенешка хьежача халкъий хьашташца тарлургдоацаш ма хулий из.

Вай тешаш да, хIанз а тIехьа къоастанза долча дешай гIулакха йолча отношеней массанена мегаргйолен пайданеи решенеш лаха йиш хиларах. Цу гIулакха эшар духхьала цаI да: долаш дар мадарра кхетадар. Европа машара кхоанен йоазхо яр. Тхо иштта дог тийша да, совещане ювцаш йолча проблемай лоархIамга а йоккхалга а диллача тIеххьарча этапе цига дакъа лацара паччахьалкхенашта керте латтарашца цун тIеххьарча этапе дакъа лоцилга дIадехаш хиларах.

Укх тIеххьарча шерашка арахьарча политически гIулакхашта юкъе эггара лоархIамегIарчарех цаI хилар Советски Союзаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъера гIулакхаш цIенхаштта тоадалар. КПСС XXIV съезда решенеш ларде а лувцаш, машар чIоагIбаран дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадаран советско-американски отношеней лоархIам теркал а беш вай из дош принципиальни къоастадир.

Цу гIулакха даькъе вай дIахьалхя дахар гуш да, Советски Союзаи США-и кулгаш яздаьд боккхача лоархIамерча документашта — вай взаимоотношеней лардашта.

Машаре дахара принципашка хьежжаи ядерни тIом ца хилийтараи герз арахецара доазув оттадара даькъе хьалхара гIа баьккхаб. Дуккхача областашка вIаши гIойле йола гIулакхаш леладара соглашенеш яьй. Цу документаша а соглашенеша а хьахилийтай духхьала дипломатически хинна ца Iеш кхы дуккхача линешца йола контакташи бувзамаши шерра дегIадоаладара йола дика лард — шаккхе мехка доалерча гIозараштa Iилмахошта, культура деятелашта, общественноста викалашта юкъе. Советски Союзе хиннаб цIи хеза бола дукха Американски конгресса членаш. Ший агIана дукха ха йоацаш США хилар вай парламентски делегаци. Таханарча ден проблемаш чакхъяхарах, иштта хургйолча советско-американски отношеней даькъе из дерригa а боккхача лоархIаме да.

Шоана ховш махиллара, укх гаргарча хана Москве юха а воагIа Америка ВIашагIкхийттача Штатий Президент Ричард Никсон. КхозлагIа вIашагIкхетаргба советскии американскии кулгалхой. Цунга хьашт а долаш хьежаш ба духхьала вай шин мехкара бараш хинна ца Iеш дерригача дунен тIара бараш а. Москве вIашагIкхетарах хила тарлучаргех йола пессимистически оценка луш дола дешаш го йиш я доазол арахьарча кепайоазон тIа. Вайна кхыча бесса хетт из. Советско-американски отношенеш тоаялар, дIахо тоаллар хила а мег хила а деза. Бакъда, цхьаккха валаш къоастале ха хьатIакхачанза дола дешаш сиха къоастаде гIерташ. Бакъда цхьан моттиге латта а йиш яц. ХIанзалца даьчун боагIIаш бола мах а беш вай ца зуш йита йиш яц хIанз а тIехьа йолаш йола халонаши проблемаши, уж йолаш я. Цунца цхьана боккхача лоархIаме да тахан йолча торонех дIахьалхашкахьа дахара бизза пайда эцар.

Из доагIаш да СССР и США-ней юкъерча политически отношенешта. Из диззача даькъе доагIаш да вай экономически отношенешта. ХIаьта а, бакъдар аьлча къаьстта лоархIамеи чоалханеи проблемаш йолаш я герз Iоадара тIаккхувча доазув оттадара даькъе. Цунна гонахьа ира дискусси еш я.

США-рей царна Союз йолча мехкашкарен кхохкам лаьгIбалара духьал дола, герзаш кийчделга сихде ловш дола гIозараш гIерт хIанз цу гIулакха Советски Союз бехке е. Из ховшше а бакъдар харцде гIертилга да. Массаза а кердадаха дезац, аьнна, хеталу, дIаланахар. Цхьабакъда хIанз из данза даргдац. Массанена а ховш долча бакъдараша гойт, герзаш кийчделга, дуккха нах боабеш, эггара кхерамегIа дола герз ше-ше хьалхагIа кийчде гIертилга вайна ца ловшше а вайна качделла долга. Вай дац атомни бомбаш, стратегически ракеташ йола хина кIалхара лодкаш, кассетни боеголовкаш, кхы дуккхадар хьаде доладеннараш.

Вай лерхI 1972-чеи, 1973-чеи шерашка тIанийца герзашта доазув оттадара хьакъехьара советско - американски соглашенеша тIехье дика хургйола никъ дIаболабаьи цу новкъа дIахо даха дезаши хилар. Вай латт ВIашагIкхийттача Штаташеи Советски Союзои вIаши барт а болаш дIахо герз кийчделга мамогга юхасоцадара, стратегически герза керд-кердагIа системаш хьа ца яра барт хилара тIехьа. Иштта вай кийча да хIанзехьа а лаьттан кIалха ядерни герз тахкара доазув оттаде ВIашагIкхийттача Штаташца барт бе, хоадаьча ханашка уж тохкамаш геттара соцаде а.

Лоацца аьлча, нагахьа санна ВIашагIкхийттача Штатий правительствас вай соглашенеш тIа дIаязъяь йола цхьатаррарча кхерамзлен принципаш лелайой, цхьан оагIорахьара ший аьттув баккха гIертилга цо дуте, тIаккха цунна массаза а хургья Советски Союзах стратегически герз доазув оттадари из кIезигдари санна долча лоархIамеча деша хьакъе йола дог цIена а хьинаре дакъа лоаца а партнер.

Вайна деза советско - американски отношенеш бокъонца стабильни хилар, конъюнктурни моментех тийша ца хилар. Вайна деза уж дIахо дегIаахарах вай шинна мехка а бIарчча хьанийцача дуненна а пайда балар.

Беркате хувцалу Советски Союза Японецара гIулакхаш. ДIадахача шера октябрь бетта премьер - министраца Танакаца вIашагIкхийттача дийцар уж гIулакхаш чIоаггIа, тоадарга дерзадара тIехь, вIашин леладу экономически гIулакхаш дикка шерде дезаш хилара тIехь шинна а оагIон уйла цаI а хилар.

Шинна а оагIонна пайдане хургйола йоккхий сделкаш яьй, хIаьта дIахо йодача хана а вошаца перспективаш я я. Дог доахилга йоал цунца цхьана советско - японски гIулакхаш а иштта политически даькъе а дегIаухаргхиларга. Вай тешаш да советско - японски гIулакхаш конструктивни дегIаахар шинна а мехка хьашташа ма яхара хиларах. Из иштта Азиатски континента машарен кхерамзлени хьашташа ма яхара а да.

Цу пхане боккха лоархIам болаш да вай мехко Индеца, Афганистанаца, Вангладешаца, Азе кхыча мехкашца вIаши леладу пайдане гIулакхаш. Цу мехкашца леладеча гIулакхашка кIезига хIамаш карагIдаьннадац дIадахача шерашка. Из ала йиш я Советски Союза Iарбий цхьайолча паччахьалкхенашца, Африкан Латински Американ дуккхача мехкашца долча гIулакхий хьакъе а.

Толлуш доагIа Аргентинацара вай гIулакхаш. Вай Советски Союзо хьийхав президент Перон, ва из раьза а хиннав. Из визит, хургйолаш переговораш, вай мехкашта юкъера политически экономически контакташ дегIаахар шинна халкъа хьашташта накъадаргда аьнна хет сона.

Лоацца аьлча, новкъостий, укх тIеххьарча шерашка дунен тIа дуккхадар хувцадоладеннад. Бакъда укхаза ах новкъа саца йиш яц. Кхохкам лаьгIбар, диза даргдоаца хIама а хинна дIаотта деза, хIаьта цу тIехь вай къовсам а лоаттабергба.

Вай иштта тIехьа да политически кхохкам санна тIема кхохкам мелбара а. Герза доазув оттадара даькъе, ховш ма дарра цхьайола дунен халкъашта юкъера соглашенеш е вIаштIехьдаьннад, уж ца хилча, хетаргахь, тахан хьал кхы а цIенхаштагIа хургдар. Бакъда герз хьаделга, новкъа хете а, соцаденнадац.

Цу хьалашка Центральни Комитето, вай паччахьалкхен кулгалдеча органаша дIахо а хадданза теркам тIабохийт вай социалистически Даьхен оборонни низ чIоагIбара.

Шоана, новкъостий, тешам бала йиш я са вай оборона тIехьа - тIайоагIача хана а тешамеи чIоагIеи хургья, из ма йоаггIара а хургья аьнна.

Цунца цхьана вай кIаьд ца луш къовсам лоаттабу герз дIадаккха аьттув балара тIехьа. Из хьадара тIехьа латтараша йоах герза доазув оттадар, цул а совгIа из кIезигдар кхераме да. ХIаьта боккъалдар аьлча боккха кхерам ба ца социйташ герз Iоадар. Цудухьа вай цIаьхха а цIаьхха а еррига паччахьалкхенаш, еррига правительстваш тIахьех герз хьаделга дIадеккхара, сийлахь - доккха дагалаттар кхоачашдара — массане а дерригa герз дIадаккхара.

Ший масштабашка диллача из геттара доккха декхар кхоачашделга чоалхане гIулакх хилар кхета а деш, вай кийча да герза цхьадолча даькъе доазув оттаде а из кIезигде а. Иштта я, белгала аьлча, Центральни Европера герзацара низаши герзи кIезигдарах йолча переговорашка вай лаьца позици. Вай лерхI гаргарча хана укхаза хьалхара хьадда дола толамаш даха торо я аьнна, нагахьа санна, кхетадеш ма дий, переговорашта юкъе дакъа лоацача массане а из де лоIам хуле.

Дунен халкъашта юкъерча арене позитивни политически хувцамаш чIоагIдарен чIоагIача машара материальни ларда хьаярен лоархIаме фактор я боахама а Iилма - технически а бувзамаш массе а оагIорахьа дегIадоаладар. Из ерригача паччахьалкхений хьашташа ма яххара да. Бакъда Малхбузе да иштта дола бувзамаш деш вай политическии идеологически хьакъе юхадовлилга ловш дола гIозараш. Из дош доацар да.

Цхьаккха а тайпара суверенитет йохаелга, чурча гIулакхашта юкъелелхилга хургдоацаш долча, цхьатарра бокъон шийна пайданеи хургдолча хьалашка хIара паччахьалкхено къахьегам дунен халкъашта юкъе бекъа дакъа лаца йиш хилара тIехьа да вай. Шоай лоархIам хадданза лакхлуш долча дунен боахама бувзамий юкъарча прогресса гIо ду цо.

Дунен халкъашта юкъерча отношенешка карагIдийнна дикадараш чIоагIдара лоаттабеча къовсаме боккхача лоархIаме я цхьаькха фактор — шеррача общественносто хьинаре дакъа лацар. Вай хана кхохкам мелбара политика лораелга бокъонца массови база хиннай. Вай дIахо а массаза йоакхо ергья кхыча мехкашцарча общественностаца контакташ тоаяр, парламентски, профсоюзни, кхыча линешца дола бувзамаш дегIадоаладара, машар бахьан долаш къовсам лоаттабераш мамогга дукхагIа хилийтара.

Дунен халкъашта юкъерча отношенешка реализм котъяккхара, хьаькъал котдаккхара лоаттабу къовсам дIахо а атта хургбац. Тешаме машар хилийтара йола хIара рубеж къовсамца йоаккх империализма эггара реакционнегIа долча гIозарашца, цар сообщникашца ира вIаши духьаленеш а ец. Агрессивни низий викалаштен реализма оагIув хьаллоацараштен юкъе практически дерригача буржуазни мехкашка къовсам бэржаш латт. ХIаьта цу

(Йистедоалар 3-ча оагIон тIа).

Нов. Л. И. БРЕЖНЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

(Йистедоилар. Долалур 1-чу, 2-чу агIош тIа).

къовсама мелла ира формаш яле а, вай теш цхьаннех: кхоане «шийлача тIема» тIакхуврий, халкъашта тIом качба гIертарий хург ца хиларах.

Дуьнен халкъашта юкъерча арене карагIдийнача дикача къарча гIулакхашта духьала ба китайски халкъа республика кулгалхой. Мехка чухьнахьа милитаристски шовинистически бIеха уйлаш хьеш цар арахьарча политика дехкараш лоархI Советски Союзан кхьича социалистически мехкаштой духьал къовсам лоаттабар, кхоххам мелбар дIадаккха гIертар. Укх тIеххьарча хана КНР кулгалхой эггара реакционнегIа болча викалашца чилийски хунтаца, империалистически буржуазе аьтта оагIош ткъама Англе, ФРГ, кхьича мехкий лидерашца гуччахьа барта болхача дIакхаьчай гIулакх. Цу гIулакхаша массадолча дешаел дикагIа гучайоаккх Пекина политика бокъонца йола юхь.

Китайцарча вай гIулакхех лавпа аьлча, вай, кхеталеш мадарра, дIехо а меттахьа еттаргья антисоветски меттIаьлешта, тешшаме лорадергда вай пачхьалкхен хьашташ, вай кхерамале. Цунца цхьапа вай тIехьа да Китайцара гIулакхаш лертIадахара, пролетарски интернационализма тешамеча дарда тIа сийлахь-доккхача китайски халкъацара доттагIал юхаоттадара. Лоацца аьлча, цу лоархIамеча деша а ларрагIа чаккбоахаргба вай XXIV съезда никъ.

Новкъостий! Советски сага вахара чIоагIа йоахко еш я КПСС арахьара политика. Цунца цхьана бокъонца дерригача революционни низий хьашташта, дерригача халкъашта дагалаттараш махеттара а я из политика. Из ба классови, социалистически, бокъонца интернационалистски бола никъ.

Шийи истори михьарлаьнна дегIаухача хана ях хIанз адамле. ТIа-тIа хоадамболашагIев хьалхашка латта дехкар кхоачашдара тIадерзадаьи лелалу шоай гIулакхеш социальни прогресс бахьан долаш, йоккхача капитала духьала, реакце низашта духьала къовсам лоаттабеча общественни низаша, классашен партешен.

Чоалхане да цу къовсама никъаш. Тайп-тайпарча купехьен къахьегача халкъа хур тайп-тайпара долаши хуцалу правительствашн режимаши. Массаза а ишта хинад исторе чухь. Реакцеи фашизман ханна хьалтIаяла аьттув баьннача Чиле хиннар хов вайна. Цхьабакъда вайна бIаргагу ах бIаь шера фашистски доал тIалаьттачул тIехьагIа мугIареча халкъах болча дукхача наьха хьашташ хьаллоацаш дола демократически низаш Iаьдала керте ватташ йолча Португале хиннар а. Чиле хинна событеш а йоацаш, Португале хинна событеш я общество дегIайоагIача генеральни лостаме ядараш. Бухсоццача кхьачча демократен прогрессен низаш кот ца довла йиш яц.

Мукъаба сона, новкъостий, 15 миллион саг юкъе волча Советски Союза Коммунистически парте цIерагIа, дерригача вай халкъа цIерагIа дерригача мехкий коммунисташ — алажий сийрда кхоане бахьан долаш шоай са ца кходеш къовсам лоаттабераш дег тIара лоархIаш хилар укх трибунера дIакхайкаде. Цудухьа гIо-новкъосталлеи вошаллеи эггара хьаллара дош да реакце набахтешка Iазап озаш боахкача вай безача новкъосташта Луис Корваланаи Родней Арисмендеи. Тхо шуца да шоана, доттагIий, тхона дицденналац шо, долла хIама дергда оаха шо кортамукъа дахара.

Советски Союза Коммунистически парте шийи боккха бехктоххам кхета а беш, дакъа лоац коммунистически болама хьалхашка латта юкъара дехкараш кхоачашдеча. Вай парте шийи эггара дезагIа дола дехкар лоархI социализми машарш бахьан долаш, къаманаш социальни паргIато бахьан долаш дерригача дуне тIа лоаттабеча къовсаме влияни эггара чIоагIагIа йолаш бола низ а хинна латтача сийлахь-боккхача болама авторитет лаккхьарал из кхотабарал новкъостиа делгах.

Советски наьха маьрша къахьегам лорабар, дерригача дуне тIа машар чIоагIбар — ишта да харжархой керттера наказ. Парте даим шийн бIарг кIал лоаттаду из, тIагIертта болх бу цо из доккхен чоалхаен дехкар кхоачашдара. Хоржамашта хьалхара КПСС платформа — из я машара платформа. Дукхьал из бахьан долаш селлара чIоагIа дег тIара раьза хинна хьаллоац из вай мехкарча берригача къахьегамхоша.

Деза новкъостий! Айса москвичашта хьалхашка къамаьл деш, къаьстта ала безам бар са дукхаезача вай городах, городах-турпалах — Москвах.

Общества вахаре хиннача эггара доккхагIдолча хувцамий юкъарчал доацаш шоаште гонахьарча хIамашка а хьожаш мах беш Iаьдал да наьха. Эггара хьалха теркалду цар шоай городе, шоай улица тIа, болхлой столове, поликлинике, тикаш тIа, шоай бераш деша дагIача школе шоашта бIаргаго йиш йола кердадараш. Из-м ишта хила доагIаш а да, цудухьа цу гIулакха кхы тайпа уйла йолаш бац столице баха нах а. Цхьабакъда, цхьа башхало а йоалл цига. Из сенах латт аьлча, из латт. Москва массанена столица хиларах. Из массанена а гучIахьа я. Цудухьа укхаза хулаш дола дика хувцамаш дерригача вай халкъа хьашт долаш из гIаддуташи да.

Хьалха хоржамаш хинна чакхдаьнна диъ шу Москва вахаре къаьстта лоархIам болаш дар. Москвичаш практически, аз аргдар, хьинар айдаь болабелар столицах образцови коммунистически город е аьнна КПСС XXIV съездо белгалдаь дехкар кхоачашде. ЧIоагI а яь хIанз кхоачашъеш латт город дегIаяра план, цу тIа къахьегамеи салаIареи хьалаш, наьха быт хоза мел ергъяр белгалдаьд. Цу плано мадарра аьлча кхоалагIа эзар шу дIадоладелча хургдола города сибат белгалдергда.

ХIанз, миллионаш болча наха шоай бытовой хьалаш тоадаьча хана, торо хул гIирсаш дикагIа хьалдара, квартираш паргIатагIа хургйолча тайпара планировка яра, проспекташ кварталаш, общественни зданеш тоаяра, хозьяра, дукхагIа терко е. Вай зодчешта могаргдолаш а цар дIадаккха дезаш а да гIирсаш вIаши тара хургдоацаш хьалделга, архитектурни решенеш бе-башха доацаш кхоачашъелга. Эггара тIехьа, вайна кIезигагIа лоархIам болаш дац, ишта ала могаргдале, города арахьара сибат, цун дог. Градостроительни декхараш кхоачашдарал совгIа наха юкъе леладеча гIулакхашта а шоашкара хьоккхам бала декхарийла ба москвичаш. Хьоккхаме коммунистически город яхилга — из да лакха культура, кхетам бола нах баха, хьоккхаме общественни порядок йола город яхилга. ВIаши дикадар хилар ловш, безаш, йоакхо еш нах баха город яхилга да из.

Москва даим хила а хиннай юсарг а я сийлахь-йоккха къахьегама город йолаш. Москвичаш, цу даькъе Бауманский Сокольнически районий къахьегамхой а, хьалха санна дерригача халкъа яхье хьалха латташ, хьабоагIа. Цунца дувзаденна белгалбаккха безам бар са Московски партийни организаце, парте городскойи районийн комитеташа, Моссоветои къахьегамхой депутатий районий Советашен чакхбаьккха боккха болх. Планаш кхоачашъелга Iалашдарал совгIа бIаргаго а ханнахьа хьаллаца а хов царна столица къахьегамхойта карагIдаьнна, тIехьагIа берригача мехка гIолла балха юкъекхухьа башха дика керда гIулакхаш.

Пятилетка кхаь шера Москве планал совгIа 1 миллиарди 155 миллиони сома маьха продукци арахийцай. Мукъаба сона, шо, берригa москвичаш, планал совгIа йолча «столични миллиардаца» даькъала дувца а хьинар ца кходеча шун къахьегаме керда доккхий «толамаш дахар ловш ловпа баккха а.

Новкъостий! СССР Лакхехьарча Советe депутаталла харжа оттабаь кхьибола кандидаташ санна, коммунистийи парте боацарийи блока викал ва со а. Из хана а йоацаш вай политически вахара массазара фактор я. Нагахь санна уйла йича, цо, бухсоццача кхьачча чулаьцай вайна еза йола принцип: халкъа гIулакхаш, йоакхонаш, уйлаш — уж да парте йоакхонаш, кхача гIертараш.

Сай къамаьл чакхдолаш, цIаькха а баркал ала безам ба са се СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла цIаькха а оттаваьча № 2 йолча автотракторни электроаппаратура завода, Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча «Большевичка» яхача швейно-производственни объединенена, Октябрьски революце ордени I степена Даьхен тIема ордени лелаеча счетно-аналитически машинай завода, Московски машиннаькъа моторо-вагонни депо болхлошта, инженерно-технически болхлоштеи гIулакхерча нахаи, хIаьта ишта Ленина ордени Къахьегама Цlеча Байракха ордени лелаеча московски Баумана цIерагIча лакхерча технически училища профессараштеи, преподавателаштеи, студенташтеи, аспиранташтеи.

Мукъаба сона тешам беннача сага, новкъоста Анатолий Николаевич Афанасьевнеи ишта укх вIашагIкхетаре къамаьл даьча а са кандидатура хьаллаьцача а Валентин Николаевич Макеевнеи, Георгий Александрович Николаевнеи, Вера Степановна Гридневнаи, Николай Николаевич Селезневанеи Тамара Павловна Зайцеванаи дег тIара баркал ала.

Вай округа хоржама участкашка болх беш болча агитатораштеи тешам беннача нахаи дег тIара баркал оал аз хургдолча хоржамашта кийчо еча хьинаре лакъа лацарах.

Сай кандидатура хьаллацар парте политика, цун никъ могабар санна лоархI аз. Коммунизма гIулакхя тIехьа керда коталонаш яхара сайна мел могар дар — из сона, коммуниста керттера дагалаттар да, са эггара доккхагIа дола дехкар да, са дерригача вахара маIан да.

Сох ишта чIоагIа тешам боларах, новкъостий доккха баркал хилда шоана.

• • •

Новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлага чIоагIа теркам тIабохийташ ладийгIар. Цун къамаьлацара тIеххьара дешаш собране доакъашхоша дIаьхдаь тIобраш тохаш тIайицар. Массара гIовтт. Советски Союза Коммунистически парти, цун Ленински ЦК хоастаеш, коммунизм хьалъер — советски халкъ хоастадеш дешаш хоз зале.

(ТАСС).

ХАЛКЪА ЭШАЧУН ЙОАКХО ЯР — ДЕРРИГНЕ КОРТА

ХОРЖАМАШКАРА ХОРЖАМАШКА

Советски республикай барттайнача дезале керда вахар кхьача тоаеннай Нохч-ГIалгIайче, Ах бIаь шу хьалха шийи меттала йоазув а доацаш хиннача халкъа лоаман край хIанз мехкдаьтта-химически промышленноста, машинаш хьаяра, мехкдаьттен гази яккара, прибораш хьаяра мехка эггара хьалха латтарех я.

Нохч-ГIалгIайчухь хинна уж доккхий толамаш хьахиннад республика болхлой классо, колхозни ахархоша хьинар кхо ца деш къахьегарах, дерригача советски халкъаша вежараша санна новкъостал дарах. Юха а из дагадох хIанз, СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо ечен, хоржамашкара хоржамашка кхаччалца йолча хана карагIдаьннача лоархIам бечен укх деношка.

Диъ шу — дукха ха яц. ХIаьта а цу хана республике хьалъяьй керда заводаш, фабрикаш, тоаденнад къахьегамхой вахара хьал. КПСС XXIV съездо укх пятилетке кхоачашде оттадаь керттера декхар — халкъа хьал-торо тоаделга цахаддаш кхоачашду вахаре. Цу хьакъехьа лаьрххIа къамаьл хилар 18-ча июне КПСС обкоме журналисташта — республикански газетий, телевиденеи радиовещанеи комитета болхлошта яьча пресс-конференце.

Пресс-конференце дакъа лоацараштa хьалхашка къамаьлаш деш а цар хаттараштa жоп луш а бар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, торговле министр Ф. В. Мирчев, бытовой гIулакхаш дара министр Г. И. Инаркаев, коммунальни боахама министр А. К. Зязин, просвещене министр М. У. Умаров, культура министра заместитель Х. М. Куркиева, унахцIено лорайра министр М. Т. Индербиев. Пресс-конференце дакъа лоацаш хилар КПСС обкома секретарь М. О. Бузуртанов. Лохехьа кепатох пресс-конференце балха отчета.

ТОАЛУ РЕСПУБЛИКА ЭКОНОМИКА

Пресс-конференци хьайийллар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела **Х. Х. Бокова**. СССР Лакхехьарча Совете дIадаха хоржамаш хинначул тIехьагIарча диъ шера, — аьлар цо, — дукха экономически а социально-культурни а гIишлош хьалъяьй. Нохч-ГIалгIайчен боахаме керттера моттиг дIалоац промышленносто. Къаьстта сиха дегIадоагIа мехкдаьтта химии машинаш елген. Укх тIеххьарча диъ шера машинаш яреи металлообработкаи продукци арахецилга 43,4 процент дегIаденад, мехкдаьтта химе продукци арахецилга — 21,4 процент.

Республика экономике лоархIаме моттиг дIалоац юртбоахамо. Дукха терко ю цун материально-технически база чIоагIъяра. Хоржамаш хинначул тIехьагIарча хана республика юртбоахаме яьча капитальни вложенеех 269,2 миллион сом хул.

ХIара шера тоалу республике бахача наьха хьал-торо. ДукхагIа хул къахьегамхошта хьатIадоагIар. Болхлошеи гIулакхерча нахеи бетта эца алапи юкъера лаьрхIача 1969 шера 104 сом хиннадале, 1973-ча шера 119 сом хиннад. Алапел совгIа къахьегамхой хьашташ кхоачашдеча лоархIаме моттиг дIалоац общественни фондаша. 150 миллион сомал совгIа я уж вай республике шера лаьрхIача. Цу фондех дIател пенсеш, пособеш, уж дIайоххийт халкъа унахцIено лораеча, дешара гIулакха, болхлойи гIулакхерча наьхеи отпускашта, кхыча гIулакхашта. Масала, хIанз республика школашка дешаш да 270 эзар бераш. Даьша-нанойша цхьаьккха мах бала безаш бераша школе дешийтара. Общественни фондий чотах ду цига мел эшар.

ДIахо Х. Х. Бокова дийцар, республике 40 совгIача доккхийча а зIамигача а къамех бола нах бахаш хиларах. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша, дерригача советски халкъо а санна, берригача харжархошка. СССР гражданашка КПСС ЦК даь Кхайкарал къоабалдаь тIаэцарах, пятилетка декхараш кхоачашдеча шоашка доагIа дакъа лацара цар шоай низ кхоберг ца хиларах, хIаьта хоржамаш хулача дийнахьа цар массане а цхьатарра коммунистийи парте боацарийи блок хьаллоацаргхиларах.

НАЬХА ВАХАР ТОАДАРА

Пресс-конференци дIахьош волча Х. Х. Бокова дош лу республика торговле министра **Ф. В. Мирчевна**.

Ф. В. Мирчев: Цахаддаш совдувлаш дола советски наьха хьашташ диззагIа кхоачашдеча лоархIаме моттиг дIалоац советски торговле. Торговле гIолла эц наха промышленни а кхачан а товараш, кхоачашду шоай материальни хьашташ. Тикай, общественни кхачан предприятей болхлой шоашта хьалхашка оттадаьча декхарашка хьежжа тоабе гIерт шоай болх.

ХАТТАР: Мел дегIаенай товарооборот укх тIеххьарча диъ шера, къаьстта телевизораш, холодильникаш, хIамаш ютта машинаш санна дола товараш дохкарца?

Ф. В. Мирчев: Ерригача республикера пачхьалкхен торговле а общественни кхачан предприятей а товарооборот 1970-ча шера июнь бетта хинначул 67 миллион сом дукхагIа я хIанз, вешта аьлча 28 процент. Дукхха а дукхагIа дохк нахага дулх, маршаш, коарталаш, баьпадаараш. ХIаьта фуаш дохкилга лакхденнад 2,2-зза. Диъ шера республике бахача наха нийцай 53 эзар холодильникаш, 82 эзар радиоприемники радиолеи, 76,3 эзар телевизор, 347 эзар сахьат. Дукхха совдаьннад мебель, пазата хIамаш, кийча барзкъаш, вилпаш дохкилга.

ХIара сага сих лаьрхIача 1973-ча шера нахага промышленни а кхачан а товараш дохкилга 1969-ча шерапа нийсдича 23 процент лакхденнад.

ХАТТАР: ДукхагIа эшача товарашца нах Iалашбара, торговле культура лакхъяра, оцархошта гIулакх дечара кхоачамбоацараш дIадахара дер фуд?

Ф. В. Мирчев: Социалистически индустреи юртбоахамои доккхий толамаш дахар бахьан долаш пачхьалкхено тIехьтIехьагIа дохка дукхагIа хьаьен товараш. По торо хулийт республика торговле предприятей нахага барзкъаш, кIалаш, пхьегIаш, кога гIирс, дулх, даьтта, кондитерски товараш дохкилга денгара-денга совдаккха.

Республика торговле министерства оптови базашца цхьана Нохч-ГIалгIай АССР Госплане оттадаьд моттигерча бедалах товараш хьаделга совдаккхареи цар ассортимент шерьяреи дош. Республика Министрий Совето чIоагIъяьй промышленни предприятешка халкъа эша товараш хьадара план. Цу планах арахеца лаьрхIа я 28,7 миллион сома маьха продукци, диъ шу хьалхарчул дукхха дукхагIа.

Дукха болх чакхбоаккх наьха хьашташ Iомадеш. Диъ шера хиннай 1370 промышленни а кхачан а товараш гойташ-дохкаши 1620 общественни кхачан предприятей кулинарни а кондитерски а товараш гойташ-дохкаши выставкаш. ХIанз Нохч-ГIалгIайчухь болх беш я 672 тика, царех 356 кхачан товараш дохкаш а йолаш. 102 тика я наха шоашта эшар шоаш хьахоржаш. 1970-ча шера 4,6 процент мара ца хиннача, хIанз цу тайпара болх беш я ерригача тикаех 34 процент.

ГIарггарча хана заводашкеи фабрикашкеи, хьаелла лаьрхIад кулинарни а кондитерски а хIамай полуфабрикаташ йохка моттигаш. Къоастадеш да общественни кхачан предприятеша мел эшачарна цахаддаш полуфабрикаташ хилийтара дош. Цо белггала тоадергда кхача кийчбара санитарно-технически хьалаш.

Цахаддаш чIоагIъю торговле материально-технически база. ДIаяхача хана цу гIулакха яь капиталовложенеш 4,7 миллион сом да. Болх бе йолаеннай 48 керда тика, дукха общественни кхачан предприятеш, хьалъяьй сом а кхыдола товараш а лоаттаду складаш. Дикка тоаденнад нах Iалашбара гIулакх Грозперча мкрорайоне торговле центр, Ташкале «Мехкдаьттахо» яха тика, Черноречье йоккха кхачан товарий тика. Гудермесе «Рассвет» яха тика, Грозне «Столичный» яха фирменни тика, Аргуне промышленни а кхачан а товарий тика хьаелларца.

Вахаре эшача гIулакхашца баха нах Iалашбарах дийцар Нохч-ГIалгIай АССР быта гIулакхий министра **Г. И. Инаркаева**. Республике дукха предприятеш я бахача наьха хьашташ кхоачаддеш. Укх тIеххьарча диъ шера Грозне хьалъяь а яьнна болх бе йолаеннай кога гIирс кийчбара а тоабара а, Гудермесе хIамаш химически цIенъяра а йиттара а предприятеш, Грознера кхалнаьха парикмахерски, Аргунера, Назрановски, Ножай-Юртовски, Советски, Шелковской районашкарча цхьайолча юрташкара быта гIулакхаш дара комбинаташ.

Быта гIулакх дара цхьайола предприятеш Iоехкай нах чубахача доккхийча цIеношка. ДукхагIа хиннай мастерскеш, ательеш, прокатни пункташ.

Кердача оборудованеца Iалашъю быта предприятеш. СССР Лакхехьарча Совете дIадаха хоржамаш хинначул тIехьагIа 444 эзар сом мах бола керда оборудовани оттаяьй. ХIанз тхога я телевизионно-тохкама таблицаш йоацаш телевизораш тоаеча механикашта болх бе торо луш йола прибораш.

Дукхха совгIаьннай бахача наха эша гIулакхаш деш йола дIа-юха лела автомастерскеш. Нагахьа санна цар 1970 шера 488 эзар сома балхаш мара кхоачашдаьдеце, 1973 шера 926 эзар сома балхаш даьд.

ХАТТАР: Наьха заказаш дикагIа кхоачашдара, цар гIулакх дара культура лакхъяра деш фуд?

Г. И. Инаркаев: Цу гIулакха доккха новкъостал ду керда техника балха юкъейоалаяро. Хьадда гIулакхаш чакхдоах наха гIулакхаш делга тоадара. Диъ шера оаха кхоачашде доладаьд 40 тайпара керда балхаш. Цу юкъе да бос бола телевизораш тоаелга, кIаьда мебель химе новкъосталца цIенъелга, кхыдараш. Юкъедоаладаьд нах бахача цIагIа дIа а ухаш цар заказаш кхоачашделга. ДIахо шерденнад чоалхане техникеи радиоаппаратуреи цIагIа тоaелга. ХIанз цу тайпара кхоачашду дерригача заказех 75—80 процент.

Наха гIулакх дара культура лакхъяра цIенхаштта гIо ду болхлой говзал лакхъяларо. Диъ шера оаха тайп-тайпара говзал Iомаяьй 1689 сага.

Дукха терко ю оаха юрта бахача наха эша гIулакхаш дара. 1970-ча шерапа нийсдича юрташка бахача наха кхоачашдаь гIулакхаш 65 процент дукхагIа хиннад.

Быта гIулакхаш дара комбинаташ хьалъе лаьрхIад Ведана а Надтеречни а районий центрашка. Мебель тоаяра йола предприятеши быта цIаи хьалдергда Грозне. 12 быта цIа хьалде лаьрхIад колхозашкеи совхозашкеи. Цул совгIа промышленни предприятеша, колхозаша, совхозаша къоастадергда 48 быта цIеннеи 41 заказаш дIаийдеча пунктаи эша цIенош.

Боккха жилищно-коммунальни боахам ба Нохч-ГIалгIайчен городашкеи юрташкеи. Тоаю улицаш, дехк керда наькъаш, водопроводаш, шерлу электроосвещени, дIайогI керда паркаш, скверашм. Цунах дийцар пресс-конференце ше къамаьл деш жилищно-коммунальни боахама министра **А. К. Зязина**. Укх тIеххьарча кхаь шера, аьлар цо, духхьал Грозный тоаярга дIадахийтад 6 миллион гаргга ахча. Асфальта наькъаш дехкад 663 эзар квадратни метр, 12 километр догIан хий дIадаха канализаци яьй. Тоадеш да Сунженски, Лермонтова, Сайханова, Киевски, Гудермесски, Алтайски, Чукотски улицашкара наькъаш, хIаьта ишта Петропавловски а Старопромысловски а тIенаькъаш.

Укх шера дукхха балхаш де лерхI Московски улица тIа. Укхаза никъ тоабергба, догIан хина канализаци ергъя. Из улица тоаярга дIадахийта лаьрхIад 250 эзар сом. Капитально тоадергда Ленинградски, Крупская, Маяковске, кхыча улицашкара наькъаш. Цу балхашка дIадохийтаргда 805 эзар сом.

Укх шера Iобилла баккха лерхI Жуковске улицах шин оагIорахьа машинаш леларгйола никъ. Сметах цига хьожадаьд 390 эзар сом.

Грозне а республике а наькъаш дахкара болх дикагIа леладе йиш яр, нагахьа санна цу балха хьинарегIа дакъа лоацаш яларе «Грознефтехимзаводы» объединени а кхыйола йоккхий промышленни предприятеш а. Цу объединене хIанз а дIадоладаьдац Алтайски улицах гобаьккха Карпински гувнага гIолла Заводской районе бода никъ биллара балхаш. ТIехьадаьннад Орджоникидзе цIерагIча стадиона юххе Индустриальни улицах лаьтта кIал гIолла дехьавоала моттиг хьалъелга а.

ХАТТАР: Мишта лел Грознера отопительни система тоаелга?

А. К. Зязин: 110 километр я республика столицера тепловой сеташ. Цунна юкъедоагIа 100 эзар нах баха цIенош.

ХIанз Грознерча теплофикационни сетий мощность сахьата 160 гигакалорега кхоачаш я. Нагахьа санна котельнеш хьалха кIори мазути доагадеш хиннаяле, цар хIанз газ йоагаю. Цо дIадода доагор кIезигдарал совгIа дикка цIендаьд городера фо. ХIанз хьалъеш я теплофикаце шоллагIа аргIа, Iоехкай магистральни теплопровода хьалхара километраш.

Хьакхаьчад ахка — из эггара дикагIйола ха я котельнеши теплофикационни сеташи тоаяра. Тха предприятей коллективаш шоашта могар деш я дикача кийчонца Iанага кхачара.

ХАТТАР: Мишта кхоачашъю республика юрташка газификаци яра план?

А. К. Зязин: Генеральни планага хьежжа леладу республикера нах бахача моттигашта газификаци елга. Укх пятилетке лаьрхIад 132 километр газ дIа-хьа екъа газопроводаш яхка, колхозхойи совхозий болхлойи 31000 цIагIа газ чуйилла. Из план толамца кхоачашъю. Кхаь шереи пхе беттеи Iоехка яьннай 126 эзар километр газопроводаш, газ чуйиллай 23200 цIагIа.

ХIанз газ я ерригача районни центрашка, нах бахача 98 моттигашка. Цунах пайда эцаш я 377 юртбоахама а юкъерча кхачан а предприятеш. Газ чуюллаш дукха балхаш кхоачашдергда Наурски а Шелковской а районашка. Ледара лел уж балхаш Ачхой-Мартановски, Назрановски, Шалински районашка. Цун бахьан да цу районашкарча совхозий кулгалхоша цу гIулакха кхоачам боллаш йоакхо ца елга.

Юрта бахарех дуккхачар пайда эц коачъяьча газах. Цудухьа газови баллонаш хувца моттигаш дуккхагIа хила еза. Укх шера хьалъяьй цу тайпара 11 моттиг, цхьабакъда, уж кIезига я бахача наьха хьашташ кхоачашдара.

Юрташка газ чуйиллара гIулакх тоадара дуккхадар де йиш я совхозий объединене, «Скотопром» треста. Цар хьоккхам эца боагIа «Чеченингушвино» объединенегара. Цун бюджетах Наурскии Надтеречнии районашкара нах бахача моттигашка газ чуйилларга дIадахийтад 1973-ча шера 365 эзар сом. Газ кхаьчай Братское, Новогорское, Надтеречное яхача юрташка, Ищерская, Знаменская яхача станицашка. Газ чуйиллара дукха ахча къоастадаьд объединене укх шера а.

Цу хьакъехьа керттера балхаш юрташка чакхдоах «Чечингазстрой» треста специализированни гIишлои-монтажни организацеша. Бакъда цар производственни торонех биззa пайда эцац. Юрташта газификаци елга сихагIен шерагIен леладе йиш йолаш а леладе дезаш а гIулакх да.

ДЕГIАУХ ДУХОВНИ ХЬАШТАШ

Республика просвещене министра **М. У. Умарова** дийцар 1975 шера беррига кагирхой юкъера дешар дийша хилийтара Нохч-ГIалгIайчен школашка беча балхах, цу хьакъехьа чакхдаха дезача гIулакхех. Юрташкарча юкъерча школай 214 директораша, аьлар цо, халкъа дешара отделий заведующешеи инспекторашеи кийчо яьй духхьал цу гIулакха йолча курсашка. 640 школай директорашеи цар дешара-кхетама балха болча заместителашеи, ишта 3100 хьехархоша шоай балха говзал лакхъяьй республикански хьехархой говзал лакхъяра институто вIашагIъеххача курсашкеи семинарашкеи. Iилман-практически конференцеш хиннай атеистически, тIема-патриотически, правственни кхетам балара дешашта хетаяь.

ХАТТАР: Фу ду юрташкарча школашка хьехилга тоадара, цар материальни база чIоагIъяра, школашкара кхоалагIа сменаш дIаяхара?

М. У. Умаров: Республике хIанз а дIадаьннадац хьехархой дIаухилга. Цудухьа дукхагIа кийчбе беза лакхара говзал йола моттигера хьехархой. Ишта тоаде деза хьехархой бахара хьалаш. Бакъдараша гойт, лертгIа хьехархой йоакхо еча дIа ца болхаш итташ шераш доахаш цар болх белга.

Укх дешара шера кхаь сменагIа болх бора республикерча 44 школа. 1971 — 1973 шерашка республике хьалъяьй 18 школа, керда цIенош хьатIадаь шеръяьй 35 школа. Колхозийи совхозийи чотах хьалъяьй цхьа школа, 42 школа шеръяьй. ДIахо школай материальни база чIоагIъяро торо лургья кхаь сменагIа болх белга цIендаь дIадаккха, школашта хьалхашка латта дерригa бехктоххаме декхараш дизза кхоачашде.

Дош эц республика культура министра заместитела **Х. М. Куркиевас**. Укх тIеххьарча диъ шера, аьлар цо, хьинарегIа болх бе йолаеннай культура учрежденеш. Культура цIеношка, клубашка каст-каста хул тематически сайренаш, литературни диспуташ, дешарий конференцеш, художественни самодеятельноста коллективай концерташ.

Дика а кIоарга чулоацам болаш а болх бу республикански агитпоездаша. Укх шера цар девиз «1974-гIа шу — нийслагIча пятилетка къоастамбу шу» яхаш я.

Бахача наха кхетам луча лоархIаме дакъа лоац библиотекаша. ХIанз библиотекашка язвенна ва 360 эзар саг, вешта аьлча 1971-ча шерачул 80 эзар саг дукхагIа.

ХАТТАР: Мишта лел республике керда обрядаш вахара юкъейоалаелга?

Х. М. Куркиева: Ды юкъе боацаш цIейши обрядаши чакхъяхара балха дикха опыт Iояьй республике. Шерра даьржад улицай, юртий цIейш дезделга. Уж дика чакхдоах Сунженски районерча Орджоникидзевски станице, Шалински районерча Сержень-Юрта, Гудермесски районерча Исти-Су яхача юрте. Цу цIейша гIо ду юрташи улицаши тоаяра, гаьнаш дIайогIара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара.

Нохчийи гIалгIайи халкъий, мехкарча кхыча халкъий а санна, вай тахан а курал е йиш йолаш дукха традицеш я. Нохчийи гIалгIайи кхетамчухь бIаьшерашка хьаккелла да деиал долча, тешамеча, хьинаре къахьегача, майра тIемахо волча къонахчул сурт-сибат. Уж оамалаш гарга я берригача советски наха. Вай декхар да цу тайпара дика оамалаш вахаре чIоагIъе, тIехьадиса, эрне гIулакхаш юкъера дIадаха.

Республика культурни вахаре йоккха моттиг дIалоац театраша, филармоне, музеяша. Цар дукха пайдане болх чакхбоах юрташка. Белгалдаьккхача кхоачам ба, 1973-ча шера юртарча къахьегамхошта 1817 спектакли концерти гайталга, царга хьожаш 500 эзар саг хиннилга. ХIанз а районашка болх беш я театрий, филармоне, «Вайнах» яхача ансамбла творчески коллективаш.

КЪАХЬЕГАМХОЙ УНАХЦIЕНО ЛОРАЯРА

Советски Iаьдал эттача шерашка, аьлар пресс-конференце Нохч-ГIалгIай АССР унахцIенон министра **М. Т. Индербиева**, доккхий толамаш даьхад республике бахача наьха унахцIено лораеча. Революци хилалехьа хинначунца нийсдича ялхазза кIезигденнад республике нах бовлга, хIаьта бераш довлга — диазза.

ХIанз Нохч-ГIалгIайчухь я 79 дарбана учрежденеш, 9 санатори, 26 поликлиникеи амбулатории, 20 санэпидстанци, 80 аптека, 286 фельдшерски а фельдшерско-акушерски а пункт. Республика къахьегамхой унахцIено лораеш ва ши эзар совгIа лор, царна юкъе 450 нохчои гIалгIаи а волаш. 7 эзар саг ва юкъерча медицински персонала, царех цхьа эзар нохчои гIалгIаи а волаш.

ХАТТАР: Фу ду республикански скори помоща станце болх тоабара.

М. Т. Индербиев: скори помоща станцеш я Грозне, Назране, Гудермесе, Аргуне, МагIалбике, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, Сунженски, кхыча районий центрашка. Царел массарел а йоккхагIа я республикански станци. Укх шера апреле из цхьоалагIча горбольницаца вIашагIтехай. Цу шин учреждене ларда тIа хьаяьй скори помоща а сихха эша дарба дара а больница. ХIара дийнахьа Грозне лелаш хургья скори помоща 20 бригада.

ВАЙ ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ

СССР Лакхехьара Совет — вай пачхьалкхен Iаьдала эггара лакхера орган. Конституцега хьежжа законодательни Iаьдал цо вIашагIтох распорядительни гIулакхашцеи долла хIама чулоацача лакхерча тIахьожамцеи.

Лакхехьарча Совета мара бокъо яц Конституцена юкъе хувцамаш де, керда республикаш ССР Союзе хьачуийе, керда автономни республикаши автономни областаши хьаяр чIоагIле, Пачхьалкхен плани Пачхьалкхен бюджети чIоагIъе, союзни закона хьисапе акташ араяха.

СССР Лакхехьарча Совето иштта решенеш тIайийо чурчеи арахьарчеи политика керттерча лостамех, тIемеи машареи дешаех лаьца, мехка вахара керттерча проблемаех лаьца правительства яьча докладашка хьож, лакхера суда орган — СССР Лакхехьара суд хорж, СССР Генеральни прокурор хьожаву.

Лакхехьара Совет шин палатах — Союза Советахи Къамий Советахи латт. Союза Совето СССР берригача къахьегамхой юкъара хьашташ хьалхадоах моллагIча къамех уж бале а. Къамий Совето хьалхадоах СССР тайп-тайпарча халкъийи цар пачхьалкхен образованейи шоай тайпара хьашташ (къамий башхалонашца дувзаденнараш). Цу тайпара палата яц буржуазни пачхьалкхений парламенташка.

СССР Лакхехьара Совет шийи структурага диллача дуккхача пачхьалкхений ши палата йолча парламентел овлангара деиз эргаш я цун палаташ бокъонца цхьатарра бокъонаш йолаш хиларца а. Буржуазни пачхьалкхений парламенташ хIаране ши-шийи полномочеш а йолаш йолча «лакхерчен» «лохерчен» палаташта екъалу. Масала, США конгресс сенатахи викалий палатахи латт, Англе парламент — лордий палатахи общинай палатахи, хIаьта Франце парламент — сенатахи Къаман собранехи.

Союза Совет СССР гражданаша хорж укх боараме: 300 эзар сагагара цхьа депутат. Къамий Совете цу системагIа хоржамаш дича эрсий, украинций, кхыча доккхийча халкъий викалаш дукхагIа хургбар. Цудухьа бокъонца, вешта аьлча дерригача халкъий нийсхо арифметически а ца еш, политически елга Iалашдар духьа Къамий Совета палата СССР гражданаша республикашка, автономни областашка, къамий округашка шо-шоаш хорж (союзни республикагара 32, автономни республикагара 11, автономни областагара 5, къаман округагара 1 депутат а волаш). Из бахьан долаш Къамий Совете хорж, масала, 32 викал Российски Федерацегареи 32 викал Эстонегареи. Российски Федераце баха нах бIазза хIана бац аьнна дукхагIа болаш царна юкъе юкъ йоалле а (хьалхарчахьа 133, шоллагIчахьа 1,4 миллион саг вах).

Лакхехьарча Совета шаккхе палата цхьатарра ха яккха (диъ шу). цхьан ханна, юкъюкъе керда йоахаргйоацаш хорж. ХIаьта, масала, Франце сенат 9 шера харжа йиш йолаш я, США сенат — 6 шера, Англе лордий палата вIалла харжа а харжац, тIехьенгара тIехьенга бувлача членех латт из. Цхьабакъда цу мехкашкара «лохера» палаташ кIезигагIча ханна хорж (США викалий палата — 2 шера, Англера общинай палатеи Францера Къаман собрани — 5 шера).

СССР Конституце оттадаьд, законаш арадахара инициатива Союза Советага а Къамий Советага а цхьатарра кхоачаш хилар. Юкъарчал доацаш а долаш а шийи лоIам вокх палатана качболла йиш яц палатех цхьаннега а. Закон бокъонца чIоагIдаь лаьнарг лоархI, нагахьа санна хIара палате алхха кулг айдарца голосовани а яь СССР Лакхехьарча Совета шинна а палато из тIайийцадале.

СССР Лакхехьарча Совета палаташа цхьатарарча бокъонегIа дакъа лоац ССР Союза центральни органаш вIашагIйохкача, цар цхьатарарча бокъонегIа тIахьожам лоаттабу цар гIулакхашта. Масала, шинна а палате цхьана яьча заседане СССР Лакхехьарча Совето мехка коллегиальни президент — СССР Лакхехьарча Совета Президиум хорж, союзни правительство — СССР Министрий Совет вIашагIйолл.

СССР Конституце 47 статьяс оттаду, нагахьа санна Союза Советаи Къамий Советаи хетараш бе-бе хуле, палаташа паритетни, цхьатарарча бокъонегIа вIашагIйоллаш йолча согласительни комиссега къоастадайта дIачулу дош. Нагахьа санна комиссе раьза хургбола решени ца йой е нагахьа санна цо яь решени палатех цхьаннена хеттача тайпара еце, палаташка шозлагIа дувц дош. ТIаккха а шаккхе палата раьза йола решени ца йой СССР Лакхехьарча Совета Президиума бокъо еннай СССР Лакхехьара Совет дIа а яхийта, керда хоржамаш делга оттаде.

Палатай нийсхо хулийташ дола лоархIаме гIулакх да цар балха распорядок цхьатара хилар. Лакхехьарча Совето палаташка ювц законопроекташ, цхьабакъда законопроекташ ювцилгеи тIаэцилгеи къаьст-къаьстаи цхьан ханнеи деш да. ХIаьта, нагахьа санна законопроекташ шинна палата цхьана хиннача заседане йийцаяле, голосовани къаьст-къаьста ю царна.

Лакхехьарча Совета заседани палатех цхьанне председатело ца лелаеш, Союза Советеи Къамий Советеи председателаша аргI-аргIа лелаю.

Пачхьалкхенна е правительствана керте латтачох тийша хIама долаш яц парламент СССР-е. Шийи членаш харжара законность цо ше къоастаю. МоллагIа законопроект къоабалъелга чакхдаккхар духьа тешам баларах дола дош Лакхехьарча Совета хьалхашка оттаде йиш яц правительствага. Цу тIа а правительства членаш (США е Франце санна боацаш) массаза а яхар мо шоаш ба Лакхехьарча Совета депутаташ а парламентон харжархошеи шоаш тIахьожам лоаттабеш а. Лакхехьарча Совета боарам боацаш бокъонаш я правительствагара яьнна моттигерча органашка кхаччалца йолча пачхьалкхен моллагIча органа гIулакхашта тIахьожам лоаттабе. Цунга йиш я моллагIча деша следственни ревизионни комиссеш хьожае, цар заседанешка министраш тIаккхайка. Ерригa учрежденеши кулгалду болхлойи декхарийла ба цу комиссеша дIадехар кхоачашдеи цар дIаеххаш йола документаци царна дIаялеи.

1970 шера июне хержача СССР Лакхехьарча Совете 1517 депутат ва. Царех 783 — юкъарчал доацаш производстве къахьегаш бола болхлойи колхозхойи. Вожаш — къахьегача интеллигенце викалаш: лораш, писателаш, искусствий деятелаш, советски, партийни, профсоюзни болхлой. Депутаташта юкъе ба 55 къамах бола нах, царех кхоалагIа дакъа хIана бац аьнна бараш — кхалнах, хIара виълагIвар — парте воацар.

16 июне аргIанара хоржамаш де оттадаьд СССР Лакхехьарча Совете. Хоржамашка дакъа лаца бокъо я 18 шерага кхаьчача берригача гражданий. Цар хоржамий бокъонаш цхьанна а цензаца доазув оттадеш яц. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац Лакхехьарча Совете эггара гIехьагIа хиннача хоржамашка (1970 шера июне кхаж тоссача дакъа лоацаш 99 процент совгIа, практически мехкара барайтта шерал тIех ха яьнна беррига нах хинна хилар.

Буржуазни мехкашкара парламентареш санна шоай округерча харжархоех тийша хIама доацаш бац СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа советски нах. Уж берригаш а дийм отчет тела декхарийла ба шоаш Iаьдала лакхерча органе хержараштa хьалхашка.

Михаил КРУТОНОГОВ, юридически Iилмай доктор. (АПН).

фински мозаика

КХЕРАМЕ СИИНА КIУР

Финляндe кепайоазнир кхераш белгалдоаккх. Финляндера гIаьле увзаршi сихха дуккхаIа хулаш хилар. Нагахьа санна 1950 шера финнаш 4,5 миллиард сигарет е юкъера лаьрхIача бахача нахах хIара сага сих 1.125 сигарет эзяле, соахка, эзай 7,5 миллиард сигарет, е юкъера лаьрхIача бахача нахах хIара сага сих 1.595 сигарет.

«Фински бераш тIа-тIа хьалхатIа долалу гIаьле увза, гIаьле увзараш тIа-тIа дуккхагIа хул кхалнаха юкъе я, — язду «Хювюд — стадсбладет» яхача газето. — Тхьамкий кIура юкъе хьалкхуъ бераш, хIама дзари хий малари мо мара хилацра даргдоаца хIама да, аьнна хет царна, сигареташ увзалга. Англегара дIайиккхача Европе хIанзле а шоллагIа моттиг лоац Финляндe пехкашта хулача ракагIа вах бовргa диллача. Моттигерча, эксперташа хьалхалдах, 80-ча шерашка пехкашка лазараш лаьрштэ лаьрхIа ерригa больницаш гIаьле дуккхагIа увзарех тIапкIаьнна хьалъюзаргхилар».

Социальни Iалашони унахцIено лоразрен министр йолча Сейя Карккнена хьахxайкадаьд, тхьамкий компаней доходаш укх тIеххьарча шерашка сов лакхъяларах уж хIанз цоай мукъа ахча промышленноста кхыча доакъошка дIаахийта йолаенна хилар.

Общественносто протесташ еншехьа а, тхьамкий компаней реклама Iалaьмате чIоагIа гIоръяьннай. Финнашта дувц, сигареташ увза, цхьан пачка чура корайоагIаргъя шоана 10 марка, коча е туристски путевка талон. Тхьамкий компаеша дукха ха йоацаш Хельсинке хоккеягIа хиннача дунен чемпионате дуккха билеташ а ийца, уж юха дехкал царца «Кент» яхача сигаретий 50 пачка а йохкаш.

Сигаретий пачка тахан 2—3 марка мах ба Финляндe. ЛаьрхIад, «юкъерча дезало» дукхагIча хана чуIеча моттигах лучул дуккхагIа долча ахчах кIур беш хилар.

Общественность тхьамкех яь оза хIама ца йохкийта, общественаи моттагашка гIаьле ца увзийта, тхьамкех яь хIамаш эца яхаш ца кхайкадайта гIортарох хIанзалца хIама хиннадац.

Ю. ДАШКОВ,
ТАСС корреспондент.
Хельсинки.

СИАМСКИ ШОЛА БЕРАШ

Финляндe вIашагIа а доахкаш шола шиаш сиамски бераш даьд апреле. Сиамски шола бераш дар цхьа паггахьа мара ца хулаш хIама да. Царех дуккха а дукхагIа дараш Iоденнше а дайна. хул, дийна долаш Iодаьраш а цхьа кIезига мара дахац. Медицински литература тIа дIаязбаь ба массехк денгара 60 шерага кхаччалца хэ яьиначa вIашагIа а доахкаш шола даьча берий 300 гаргга пар.

Хельсинке сиамски шола яьраш йиIигаш я. Кхы харцахьадаьна хIама доацаш боарразагIа дегIаьхкай уж, чура органаш шо-шоай къаьсткъаьста я цар. Уж вIашагIкъоастаеш йола, массанахьарча а лорий уйла чIоагIа тIаьза операци укх аьхки е лаьрхIад. Шола даь вIашагIдоахка бераш вIашагIкъоастадеш ерригаш а 60 гаргга операци яьй дунен тIа. Царех ахаш дика аьтгув боалаш чакхъяьннай.

Апрель бутт боаш город Порво юха шола сиамски бераш даьд — кIаьнкаш. Царех цаI унахцIена дегIаьсагIаш а дика хьал долаш а ва. Цунах а воаллаш ваьр веннав.

Т. МЯКИНЕН.
(ТАСС).
Хельсинки.

Монголи: юбилейни шу

26 НОЯБРЕ 50 ШУ ДУЗ МНР ХЬАКХАЙКАЯЬ

Ца волаш дуккха ха яьнначул тIехьагIа юха а Монгольски Халкъа Республике ваха ираз кхаьчар сога. 50-ча шерашка бIаргадайначунца нийсдеш сурт эттар сона хьалхашка вежарашха болча социалистически мехка вахара.

Монгольски лаьтта гIолла эггара хьалхара гIа баха волавелча — аэропортера Улан-Баторе бодача наькъагIа бIаргагора кердадараш. Кхыметтел гаьнара хьежача а тамаш яйташ долча хIанзарча города сурт гора цунна гарга ме гIорт кхы кIезнгагIа тамаш йоацача ший белгалонаша: мугIарчагIа дIаегIа гаьнаш а йолаш микрорайонаш, шера Мира проспект, телебашнии хьалъеш латтача гостиница башнии, керда промышленни предприятеш...

Ткъо шу хьалхагIа английски, немецки, французски, японски, чешски, польски, болгарски, эрсий... меттала къамаьлаш деш бола ший хьаьший а тIехьа йоацаш яр «Улан-Батор» яха башха-хоза отель а. Холле кердача газета тIа хьежаш латташ аз биашар Улан-Баторе верительни грамоташ дIаеннай Австрале посоло яхаш бола хоам. ХIанз МНР столице 60 совгIа дипломатически представительство я — дунен халкъашта юкъерча арене из чIоагIа лоархIаш хилара долa тешал.

Монгольски доттагIаша дийцар сона Советски Союзон цхьатаррарча бокъонашца Монголи член йолча СЭВ-а кхыча мехкашеи массе оагIорахьара новкъостал дари хьаллацари МНР халкъа боахам сихха дегIабоалабара Iалаьмате боккхача лоархIаме хилар. 1961—1973 шерашка СССР-о техническии экономическии новкъостал а деш хьалъяьй 150 совгIа объект. Царех я кIора разрезаш, тепловой электростанцеш, мехкдаьтта базаш, авторемонтни предприятеш, производственнии культурно-бытовойи комплекс а тIехьа массехк госхози юртбоахама объединении. Халкъа революце 50 шу дузаш Советски Союзо Монголе хьал а яь, вежарашха долча халкъа совгIата дIаеннай Алтан-Булакера революце музея здани, Улан-Баторера пхиъ школьнии шиъ больничнии комплексаш, берий кхачан предприяти.

Советско-монгольски отношенеш дIахо дегIайоалаяра Iалаьмате боккхача лоархIаме хилар КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте латта советски партийно-правительственни делегаци 1966 шера официальни визитаца МНР-е яхача хана даь доттагIала, цхьана гIулаккхаш леладара, вIаши новкъостал дара хьакъехьара Договор.

Цхьана леладеча советско-монгольски гIулакхий хIанзарча хьалашка дегIаенача традиционни формаех цаI — юкъара предприятеш хьаяр. Масала, соахка, МНР-ерей СССР-ай юкъе соглашенеш йиз цIастамолибден доалла «Эрдэнэтийн-Обо яха йоккха моттиг караерзаярен цун лардa тIа цхьана горнообогатительни предприяти хьаярен хьакъехьа. Из комбинат болх бе йолаялийтача дикка йоккхагIа хургья Монголе экспортни торонаш.

Социалистически мехкаша вежарашха цхьана леладеча гIулакхех даьнна беркат бIаргагургда Монголе хIара гIа мел баьккхача. Советски юртбоахама техника бIаргагора сона кхыметтел эггара гаьнагIча сомонашка а. Масала, «Орхон» яхача госхозе аз къамаьл дир ялаташ чуэцара МНР-е шозза чемпион волча комбайнераца Олзвояца. Советски машинашъ ерашта баркал алга дийхар цо согара тIехника, тешаме техника цар хьаярах.

«Орхон» — низ болаш боахам ба. Цун керттера лостамжа леладелга бале а, госхозо хIара шера 21 эзар гектар лаьтта оах, цунах 12 эзар гектара тIа кIа дIадув. Лакха хьувкъам кхебу кхаш леладеча ялх бригадо. Механизатораша лелаеш я 97 гусеничнии 38 чархаш тIарен трактораш, 75 комбайн, шовзткъе итт гаргга грузовик. Уж ерригаш а Советски Союзе хьаяь я.

Массехк шу хьалхагIа Монголе карта тIа яцар Дархан. Из хIанз вай ханара хоза город я. Парте горкома секретара Цэрэннадмида — цIенхаштача, гIулакхаца волча, Iимерзача саго — довзийтар сона Дархана истори. Из хьалъеши шерлуши я социалистически мехкаша вежарашха деча новкъосталца, Советски Союзо технически новкъостал а деш укхаза хьалъяьй ТЭЦ, кхачан комбинат, силикатно-кирпишкий завод. ЧССР-о новкъостал даьд цементни завод хьалъе, Болгаре — элтарех-бекхех хIамаш ю фабрика. Венгерски къамаьл хоз хIанз дулха комбинат хьалъеча. ДIахо йодача хана лаьрхIар — производственни мощносташ шеръелга, чуIе керда цIенош, предприятеши цехаши, бIарчча промышленни город-спутник хьалъелга. Цхьабакъда хIанзле а ух Дарханера экспорте цемент, силикатни кирпишк, кетараш, хьу, ялат.

БелгалагIа йола факт: массаза а хьайбаш леладу мохк хиннача Монголе хIанз доазол дехьа дохка кIа кхухьийт. Из да экономика деррига доакъош хийцца дегIаахийтара, цар эффективность лакхъяра тIаерзаяь партен пачхахьалкхенон чакхйоахача политиках хьахинар. Из политика массане а цхьатарра къоабалъеши хьаллоацаши я болхлоша, лаьтта леладераша, араташа, интеллигенце — МНР берригача къахьегамхоша. ДIанхача шерашка Iалаьмате дукха хIама даьд цар кулгаша...

Ю. СТЕРЛИГОВ,
АПН спец. корр.
Улан-Батор — Москва.

ЗIамига цIен-нана. (Польша). ЦАФ-ТАСС сурт.

ЭГГАРА ДЕЗАГIА ДОЛА СОВГIАТ

Керттерча лора приемне хьачуваьлар юккъерча дегIахь вола саг. Iуйре дика а йийца хьэттар цо секретарага:

— Хампиев чухь вий?

— Цхьан гIулакхах воалл, хIанз мукъа ваш Ахмет Хасултанович, кIезнга сабар де.

— Цхьан секунда мара везацар сона, сагота ва со.

Цу хана кабинета ниI хьа а еллаенна, наIарсанагIа тIа хьаэттар кIай халат а дувхаш шовзткъа шу даьнна хургвола цхьа къонаха. Из бIаргавайна хьачувенар, шерра вела а къежа, доаржаль ши кулг а долаш, цунна дIатIаволавелар.

— Баркал хилда хьона Ахмет Хасултанович, Iа юха а деттадала доладалийтача дег тIара, баркал хилда хьона. ХIанз со дравоалаш ва больницера.

— Фу дувц Iа, ва дукхавахарг, ишта мабий тха болх, тха декхар. ТIаккха, хьайна мишта хет хьона, кхы сатем боабеш хIама дий дегIаца?

— Геттара дика хет! Сахьато санна бу хIанз болх, — дег тIа кулг диллар вокхо. — Аз йоаккхача хана хьо вицлургвац сона, со волча хьоашалгIа ванза ма Iелахь...

— Баркал, ва хьожаргва со. ХIаьта Iа, виц ма а луш, маьженаш дукхагIа хьеелахь, гIаш лелалахь, шорттиго адалахь...

Унахо хиннар дIавахачул тIехьагIа, ший кабинете юха чу а ваьнна, Ахмет Хасултанович кIаьдвелча санна Iохайра гIанда тIа. ХIанзза, цхьа минут хьалхагIа, шийна дег тIара баркал а аьнна дIавахача сагана ший эггара хьалха хьоашал кхийтта ха дагаехар цунна.

Цкъа цхьан гIулакха терапевтически отделене дIачуваьлар Ахмет Хасултанович.

— Хала цамогаш хинна унахо воалаваьа, — хоам бир дежурни лоро, — отравлени хиннай аьнна хет сона.

Палате дIачувахар керттера лор. Унахочоа гоннахьа хьувзаш лораш бар. Массаза а санна хьалаьцар цо низткъа мара бетталуш боаца пха, цхьа юкъ яьннача гIолла команда елар:

— Сихха электрокардиографически кабинете дIачувига.

Шийна хийттачоа гIалат ваьнна хиннавац из—диагнозо хьахьеккхад инфаркт миокарда хилар.

Унахочун вахар бахьан лолаш 67 дийнахьа къовсам лоаттабир Ахмет Хасултанович Хампиев керте а волаш болча кIай халаташ дувхача наха, хIаьта цу тIехь толам а баькхар. Саг лечара ваьккхар. Цудухьа хIанз иштта баркал йоахар. Каст-каста хозар цунна из, хIаьта цунна кхы цул дезагIа хеташ совгIат а дацар...

1973 шера ноябрь — декабрь. Саратовски медицински институте говзал лакхъеш даьхача цу деношка дукха хIамаш Iомадир лоро — Хампиева. Дагадехар ший хьехархочунца Астраханскн кардиологе клиника кулгалхо хиннача медицински Iилмай доктарца профессорца Эммануил Шевахович Халфен шие вIашагIкхетар. «Ахмет Хасултановича ховра профессор болх бе Саратове вахалга, цудухьа из шийна нийсвалар дегIоахаш а вар.

Коридора чу гIолла Iовоагlар Халфен, цигга ер бIарга а вайна юхасецар. Цхьан минута кIирвенна укханна бIарахьежаш а лаьтта, велакъежар.

— Со гIалат ца воале, Хампиев Ахьмад ва хьо?

— Вицвеннавац хьона, Эммануил Шевахович.

— Сай дешархой бицбац аз, къаьстта а дика кхеташ хиннараш. Хьаволлел хIаьта, къамаьл дергда вай.

Аудиторе дIачуваьлар уж шиъ, хьехархои дешархои.

— ТIаккха, хьадувцал зIамсаг, хьай толамаш, — аьлар профессора Ахмет Хасултановичага.

— Толамаш-м мича дар укхаза. МагIалбике керттера лор ва со...

— Сабар, сабар, — юкъагIдаьккхар цун къамаьл профессора, — хьай административни гIулакхаш ца а дувцаш, лора болх бувца Iа сона. Астраханскн клинически ординатуре дика кхеташ дешархо вар хьо. Дега-пхаьний лазараш хьалххагIе а довзара методашца дувзаденна Iа язбаь пхи болх тайп-тайпарча журналаш тIа кепатеха арабаьннабар аьнна хет сона. Из дувцал Iа сона. Шин шера хозахета хьийхадац аз хьона.

Бакъдар аьлча, уж шераш зехьа дайнадацар Ахмет Хасултановича. Цига Iомаьяр цо дега-пхаьний система техкара чоалхане методаш, Iилман болх баьб, дикка ка а йоалаш. ХIаьта МагIалбике юхавеначул тIехьагIа хьайийллар лазара керта бокъонца духтIавоаккха кабинети электрокардиографически кабинети.

Долла хIама дIадувца дийзар хьехархочоа: ший толамех а, аьттув ца боалаш дисарех а, халонех а.

Цунга ла а дийгIа профессора аьлар:

— Дикаид, во лелаш хьа гIулакхаш-м. Дешаш хьа яккха езача юкъагIа се волча, сай кафедре дIачувугаргва аз хьо. Укх шии бетта аз айса хьехаргда хьона. Эшар кхы а кIезнга дIатIахьехаргда аз хьона. Раьза вий хьо? Е кIордаваьв хьона со хIанз?

Ахмет Хасултанович раьза хиларал совгIа, гIалваха а вар цу гIулакха.

Шин бетта ладийгIар цо ший хьехархочунга. Цу шии бетто Iалаьмате дукха пайдане хIамаш делар. Диагноз оттаяра, дега-пхаьнашта дарба дара, лазараш ца хилийтара даькъера знанеш кIоаргйир. ХIаьта МагIалбике юхаккхьачачул тIехьагIа цо практике чакхйоах уж знанеш.

Цкъаза шераш сов сиха дIаух аьнна хеталора Ахмет Хасултановича. Цкъаза уйла йича хеталу, Къилбаседа-ХIирий медицински институт йисте а яьккха Долакоарча участкови больнице Iохьожаваь селхан мара укхаза Iокхаьчавац аьнна, хIаьта хIанзле а дIадахад кхойтта шу. Уж деррига шераш тIагIертта дийшаи къахьийгаи шераш дар. ДIадаха хIамаш да: ординатура, г. Москверча, лорий говзал лакхъеча центральни институте яь специализаци, Саратовски мединститутера дешар, ше Iомалуш книжкаш тIа хьежаш яьха бийсаш, унахцIено юхаметтаоттаяь дIабахийта бIаьш унахой. Цхьабакъда из а хетар кIезига. Дика хIама дукхагIа де кхувргдацар хьогI аьнна хетар цунна.

1966 шера района центральни больнице керттерча лоралла хьожаву Ахмет Хасултанович. Йоакхо е езаш дола хIамаш дукхагIа тIаккхийтар. ХIанз цхьана тарде дезаш дар йоккхача коллектива кулгалделгеи лорал делгеи. Специалисташ ца тоъаш хиларах Ахмет Хасултанович ше ва хIанз функциональни диагностикаи электрокардиографически кабинеташта кулгалдеш. Цкъаза йIаьха бийсаш дIакхахьа езаш хул цIагIа электрокардиограммаш йоашхаш вагIаш. Цунна ховра, ший ханнахьа диагноз оттаяр мел лоархIаме да. Цун балха дуккхача маьхе яр минуташ, секундаш...

ЦIаккха а уйла тIера ца йоалийташ йоакхо е езаш дар гIулакх. АТХ кулгалхоца дувца деза транспорт тоаелга, арахьара керда тIабаьхкача медикий бытовой хьалаш тоадара йоакхо е а унахой хьатIанйбе а беза. цкъарчоа сел доккхий дац аьнна хеталуш дола итташ кхы тайпа гIулакхаш де дезар цхьан дийнахьа. Уж деррига хIамаш кхоачашдара дукха низ эшар. ХIаьта ше караийцача гIулакха ший ерригa знанеш, хьинар цо дIа а телар.

Уж гIулакхаш кхы а дукхагIа хилар цхьоалагIа горбольница ялхагIча участкера къаьнарча МагIалбике хьалйихьача хана. Наб йоацаш дукха бийсаш яха йийзар. Кердача моттиге планах йоаца объект санна хьеллаш яр больница. Ахмет Хасултановича кхетадора, из сихагIа хьаеллара предприятешкара доккха новкъостал эшилга. Цудухьа из гIулакх дийцар цо «Малгобекнефть» НГДУ, газ чакхйоахача завода, УБР-а кулгалхошца. Цига цо яхар дика кхета а дийя, могаш дола новкъостал ду больница тоаера, керда оборудовани эцара, кийчъяра. Больница чуяр типовой здани еце а, цунна дика хетар кердача моттиге унахошта лаьрхIа менгеш цкъан ахазачул дуккхагIа хургхилар. 1975 шера йистеяккха лаьрхIа керда здани хьалъеш латт больницана города юкъе. ХIара сарахьа хIана вагIац аьнна ший болх чакхбаьлча укхаза воагIа Ахмет Хасултанович.

Цхьабакъда керттерча лоро дуккхагIа саьхувзадер, хетаргахьа, из гIирс хьалбара балхаш шоттига лелар да.

Балха ди чакхдаьнна дуккха ха я, хIаьта керттерча лора кабинетера лампа йовш яц, ца йовш кхы а дукха йоагаргъя из цIагIарча кабинете а. Коммуниста, КПСС горкома члена, Малгобекски горсовета депутата, исполкома члена Хампиева балха ди хIанз а чакхдалаза да. Ишта ца хилча даргдоацаш да из, хIана аьлча Iайха кхоачашдеча гIулакха дизза дIадала деза хьай дог. ХIаьта Ахмет Хасултановича из иштта дIа а тел.

Цунна эггара дезагIа дола совгIат да ше унахцIено юха еннача наха шийна оала баркал.

Б. БОКОВ.

ВАХАРА НИКЪ ХОРЖАЧОА

МЕДУЧИЛИЩЕ...

1930 шера вIашагIъеллай Нохч-ГIалгIай республикански медицински училище. 1975 шера декабрь бетта 45 шу дуз цун.

Училище хьахиннача хьалхарча шерашка укхаза дешаш хиннав 120 саг, хIаьта укх тIеххьарча шерашка филиалашка дешаш бараш а тIехьа 1906 саг ва тха училище дешаш.

Ше хьайийллача дена фельдшераш, акушеркаш, медсестраш, фармацевташ, фельдшераш-лаборанташ, цергий лораш, иштта кхыйолча специальностех ийс эзар совгIа юкъера медицински болхло арахийцав училище.

Советски здравоохранене болхлочун сий лакха а лоаттадеш вай мехка массайолча миIигашка болх беш ба училище йистеяьккхараш. Царех ба медицински Iилмай доктораш Ш. А. Алиев, П. Е. Ковалев, медицински Iилмай кандидат М. Т. Индербиев, иштта кхыбараш. Заслуженни лор яха сийлахь цIи лелаеш ва 24 саг, 135 сага «Отличник Здравоохранения» яха значокаш еннай, 128 сага «За трудовое отличие» яха, 175 сага — Ленински юбилейни медалаш еннай.

Училище дийшача 215 саго сийлахь Даьхен тIем тIа дакъа лаьцад, хIаьта училище чакхъяьккхача Г. Джунковская Советски Союза Турпал я. Дарбан - профилактически учреждденешка болх беш ва училище чакхъяьккхарех 470 лор, царех 67 саг больницашка керттера лераш а болаш.

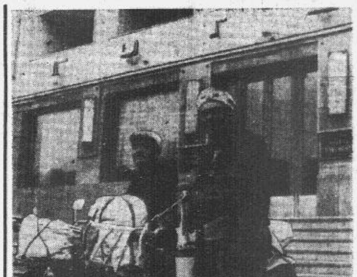
ТIехдика училище йистеяккхара дипломаш ийцад пхи бIаь совгIача саго. ХIанз училище тIедика дешаш 168 студент ва, царех цаI фармацевтически отделене кхоалагIча курса дешархо Г. Бочкарева Ленински стипендиат а йолаш.

Дика дешара, салаIара эша ерригa торонаш училище йолаш я. Дика Iалашъяь кабинеташ, лаборатореш, библиотека, йоккха дешара зал, конференц-зал. Иштта виъ бIаь сага лаьрхIа общежити я.

Училище вIашагIъелла болх беш я общественни професcей университет, Iилман студенчески общество, художественни самодеятельность.

Берриг дешара - кхетама болх чакхбоаккхаш йоккха педагогически коллектив я. Лакха квалификаци йола 194 специалист ва хIанз училище хьехаш. Царех ба З. Д. Магомадова, Т. Н. Хакишева, А. П. Лубкова, А. П. Чуйкова, иштта дуккха кхыбараш.

А. КАЧАН.
Нохч - ГIалгIай медицински училища директора заместитель.

ЧЕРНОВЦЫ. Велосипедашца баьхкаб вай мехка Софиера переплетчик Йордан Константинов Драгневи пловенски архитектор Павел Иванов Мрекеви. Царех хIаравар 60 шерал дуккха тIех ха яьнна ва, хIаьта а из новкъа дац царна сакъердама Европе гIолла никъ бара. 26 апреле Болгарера арабаьннаб уж, Румыне гIолла чакхбаьннаб. ХIанз велотуристий никъ Львове, Одессе, Харькове, Ростов-на-Дону, Волгограде, Воронеже, Москве, Ленинграде гIолла бода. Цул тIехьагIа Финлянде, Швеце, Норвеге, Дание, Польше, ГДР-е, Чехословаке, Австре, Венгре, Югославе гIоргба уж, 15 сентябре Софие юхакхача безаш ба.

СУРТА ТIА (аьрдехьара аьттехьа): Черновицашка хьакхаьчав П. И. Мрекеви И. К. Драгневи.

И. СВЕРИДА сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

ХIаман бален земи боацаш, дисциплина а терко а йоацаш хилар водителa мегаргдолаш гIулакхаш дац. Уж тайпа гIулакхаш водителo леладой, царех доккха зулам дала тарлу.

Массехк ди хьалхагIа № 1737 йолча автоколонна автобуса водителo У. Эбишева наькъагIа лелара правилаш теркал а ца еш, лаьрхIад, аьрдехьа гола тохаш йолча машинал хьалхаэккха. Ишта хьалхаэккхар мегийташ да, нагахьа санна аьтта оагIорахьа гIолла из хуле. Из правила-м теркал ца йича а мегаргьяр аьнна хийттад Эбишевна. Цо кхетадечох иштта лоадамбоацаш лоарзагIа валарах автобуса тIа хиннача 8 сага йоккха сагото кхаьчай. Шийна хьалха йодача машина автобус тIа а теха автобуса чу баьгIа пассажираш чIоагIа лозабаьб цо. Цкъарча юхьига лоадамбоацаш хеташ долча цу правилаш толхаярах кхы доккхагIа зулам дала а ма тарлорий.

ДIайхача дийнахьа къаракъ а менна кхы тIа а вIоахвала лаьрхIад № 12 йолча гIишлошъеча управлене шофера В. Мунтина. Грузовик а лаьлла воагIаш вола из «лоагор» сов дукха чудоттарах машина доал дулучара ваьннав.

Наькъа йистошка йоахка знакаши указателаши — водителий азбука. Цо новкъостал ду царна наькъа водача хана нийслуча чоалханеча хьалех паргIаттеи аттеи лоархIабара. Халахете а наькъа йистера азбука теркалъяц цхьабодча водителаша.

Масала. Надтеречни района «Кругловский» комсий совхозерча шофера М. Сусханова «Керттера никъ» яха знак теркал ца ярах цу наькъагIа йоагIача легковой автомобила тIатехай ше лехка машин. Терко а дисциплина а йоацаш Сусханов хилар бахьан долаш ши саг чIоагIа лозаваьв.

Укх тIеххьарча кIирагIа гIашлошта дукха тIаеттаеннай машинаш. НаькъагIа лелара правилаш шинна а оагIоно теркал ца яр бахьан долаш доккха зулам даьннад таксомоторни парка водитела П. Султановнеи гIашлочоа С. Гинаевнеи юкъе, гIашлочун кортеи наькха улги лоза а деш.

Водитела Х. Арсимиковеи гIашлочуни иззамо болча бехках Надтеречни районера гIашло «3» машин тIаккхийтта веннав.

Укх кIирагIа машинаш дукха тIаеттаеннай наькашка ловзаш лелача бераштa. Шелковской районерча Староладовски станицера 8-ча класса дешархо Амиров Руслан чIоагIа лозаваьв. Назрановски ДСУ-2 водитела М. Альдиева машин тIатеха вийнав велосипедаца воагIаш хинна 16-ча школера кIаьнк.

Ерригаш а укх кIирагIа 38 авари хиннай 4 саг ве а вуваш, 18 сага човнаш а еш.

А. ЧЕБУШЕВ.

Тахани кхоанеи хургда

15-ча ИЮНЕ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Болх бу «Малышок» яхача берий кинотеатро. 13.00. «Сийг» яха клуб. «Фаьлга тIехьа фаьлг» яха Iуйре. 18.00. Харжархошта «Фаьлга тIехьа фаьлг» яха Iуйре. 19.00. Документальни фильмаш. 19.55. Болх бу шозлагIа гойтача фильмай кинотеатро.

С. М. Кирова цIерагIа парк. 10.00. Волейболахи баскетболахи ловзара яхьаш. 14.00. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Музыкальни эстрада. Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен филармоне симфонически оресра концерт. 18.00. Баьцара театр. «Красный молот» завода культура ЦIен художественни самодеятельноста коллектива концерт. 18.00. Кинолектори. «Советски хоржамий система — дунен тIа эггара демократичнегIа я» яха лекци. 19.30. «Даим лире хила, эза Даьхе» яха кинофестиваль. 19.00. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре. Ловз «Сказочники» яха вокально - инструментальни ансамбль.

Химикий культура Дворец. 10.00. Бригантина яха клуб. «Вай Даьхе коммунизм хьалъеш я» яха Iуйре. 11.00. «Советски къонала цIей» яха кинофестиваль. 14.00. Культура Двореца майдашка спортивни ловзараш. 18.00 Харжархошта «Кхоана СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш хула ди» яха радиожурнал. 19.00. Къоначa харжархой салаIара сайре.

16-ча ИЮНЕ

В. И. Ленина цIерагIа майда. «Хоастам хилба хьона, тха сийлахь йоккха паччахьалкхе» яха тематически концерт (пластинкаш тIара). 18.00. Челюскиний цIерагIча кинотеатра эстрадни оркестра концерт. 19.00. С. М. Кирова цIерагIча парка духовой оркестра концерт. 20.00. Документальни фильмаш.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 6.00. Концерт (пластинкаш тIара). 11.00. «ТIемашка чIоагIъенна Даьхе» яха кинофестиваль. 12.00. В. И Ленина цIерагIча культура ЦIен художественни самодеятельноста коллективай концерт. 15.00. Тематически кино гойтalга. 18.00. «Сарахьа болх баьнначул тIехьагIа» яха халкъа драматически театра концерт.

Газета аргIанара номер араргья 17 июне.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Догам». 10.00 — Фольклор яхача халкъа ашарий оркестра концерт. Кишиневера передача. 10.30 — Дайшоаной, шоана. 11.00 — Телевидерашка хьожарий письмойх йола ашарий программа. 11.30 — Моссовета цIерагIча Московски Академически театра фильма-спектакла премьера. Твардовский. «Василий Теркин». 13.20 — Чайковске цIерагIча дунен халкъашта юкъерча 5-гIча конкурсе. 14.10 — Кхоана медицински болхлочун ди да. Передача юкъе дакъа лоацаш ва СССР-а унахцIено лораяра министр академик Петровский. 14.40 — Медицински болхлой заявках дола концерт. 15.10 — Кхоана СССР-а Лакхехьарча Совета хоржамаш ду. 15.20 — «Хьогвалар дIадаккхар» яха художественни фильм. 1-гIа сери. 16.40 — «Гулька» яха дешархошта дола телевизионни фильм. 17.05 — Босбола телевидени. Акробатиках йола дунен чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта дворецера передача. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмай программа. 18.00 — Футболах йола СССР-а кубок. Тбилисера передача. 19.45 — Босбола телевидени. «Советий мехка бераш». 3-ча «В» сочинене» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 20.25 — Чайковский. Концерт. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Футболах йола дунен чемпионат. Польша сборни — Аргентина сборни. Германе Федеративни республикера передача 23.00 — Босбола телевидени Халхарий зал. 23.30 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.00 — «Агитпоезд хьакхаьчай». 15.10 — Босбола телевидени. «Хьайбай дунен тIа». 16.10 — Босбола телевидени. «Цирке». 17.05 — «Культуре вахар» яха телевизионни журнал.

16 июнь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Берашта йола Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Дешархошта «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гIулакх деш ва. 11.00 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск». 11.30 — Кердадараш. 11.40 — Босбола телевидени. Дешархошта. Кагирхой творчество. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци. 12.30 — Босбола телевидени. «Юртара сахьат» 13.30 — Босбола телевидени. «Сийрла цIе парусаш» яха художественни фильм. 14.55 — Кердадараш. 15.05 — Босбола телевидени. СибарегIен хьалхарий паччахьалкхен Красноярски ансамбла концерт. 15.45 — Босбола телевидени. Акробатиках йола дунен чемпионат. Ленина цIерагIа йолча Центральни стадионера спорта дворецера передача. 16.05 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 16.30 — «Хьогвалар дIадаккхар» яха художественни фильм. 2-гIа сери. 17.20 — Дезача денна концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Вай Советски Союз я» яха фильм. 19.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла» яха спецвыпуск. 19.40 — Босбола телевидени «Останкене Концертни студе тIахьех». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Кинопанорама. Передача дIахьу РСФСР-а халкъа артиста Яковлевс. 23.00 — Спортивни программа. 23.20 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

15.40 — Берашта. «Самукъане чайтонгаш» яха республикански техникий театра спектакль (гIалгIай меттала). 16.30 — Босбола телевидени. Советски композиторий произведенецара концерт. 17.00 — «Хьа къахьегам хьа лакхале я» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 18.00 — «Массаза иллеца» яха фильм-концерт. 18.15 — Босбола телевидени «Шелкунчик» яха мультфильм. 18.40 — Босбола телевидени. «Кинонекъбархой клуб».

РАДИО

15 июнь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаши хаоттами. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 13.00 — «Микрофона хьалхашка ба къона поэташ» яха литературни передача (гIалгIай меттала). 13.20 — Нохч-гIалгIай ашарий концерт (гIалгIай меттала). 14.00 — Пионерашта дешархоштеи йола «ЦIе сийгаш» яха передача (гIалгIай меттала) 14.15 — Хоржамашта накъа долхаш. «Халкъа кандидат Демильханова» яха корреспонденци (нохчий меттала) 14.30 — «Нохчий кхалсага безам» яха Чахкиева дуэцар (эрсий меттала). 14.55 — Ашараш. 15.15 — «Кавказ» ашарашца» яхача циклацара передача. 16.00 — «Вай доттагIа Iалам да» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.30 — Советски Эскара бIухой заявках дола концерт (нохчий меттала). 16.50 — Нохч-гIалгIай паччахьалкхен университета ректора Павлова выступлени.

16 июнь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.28 — Медицински болхлой Денна хетаь передача. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 11.30 — Республика кхадж тоссаш я яха спецвыпуск (эрсий меттала). 11.40 — Республика кхадж тоссаш я яха спецвыпуск (нохчий меттала). 11.50 — Республика кхадж тоссаш я яха спецвыпуск (гIалгIай меттала). 14.05 — Медицински болхлошта дола концерт (нохчий меттала). 14.40 — «Тирка талгIеш» яха литературни передача (нохчий меттала). 15.15 — Медицински болхлошта дола концерт (эрсий меттала). 16.00 — «Пионерашти дешархоштеи йола школьни глобус» яха передача (эрсий меттала). 16.15 — «Тахан Социалистически демократе деза ди да» яха радиокомпозици (гIалгIай меттала). 16.30 — Ашараш. 16.40 — Интернациональни доттагIлен радиоклуб (эрсий меттала). 17.05 — Харжархошта дола концерт (гIалгIай меттала). 18.30 — «Республика кхадж тоссаш я» яха спецвыпуск (эрсий меттала). 18.40 — «Республика кхадж тоссаш я» яха спецвыпуск (нохчий меттала). 18.50 — «Республика кхадж тоссаш я» яха спецвыпуск (гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 24—28, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. 16 июнера 19 июне кхаччалца хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагIча даькъе йоачан а йоацаш, бе-беча оагIорахьара мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 12—17, деношка 27—32 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ 5660.